TECHE UDINE

MANOSCRITTI

FONDO JOPPI

Manoscritto n. J_MSS_0401

I manoscritti che compongono compongono il fondo, assieme alle migliaia di testi a stampa - compresi rari incunaboli e cinquecentine - il Fondo Joppi, sono quasi esclusivamente di interesse friulano. La raccolta si è formata nell'arco di una sessantina di anni grazie alle ricerche di Vincenzo ed Antonio Joppi.

Collocazione:

Biblioteca Civica "Vincenzo Joppi", Udine - Inventario dei manoscritti del Fondo Joppi
https://www.techeudine.it/fondo-joppi
https://www.sbhu.it/

TIPOGRAFIA
FRATELLI JOPPI

401
JOPPI

S. Daniele 1885

Jacopo di Porcia

lettere inedite riguardanti avvenimenti in Patria e notizie letterarie

Trascritte da Vinc° Joppi dal Volume delle lettere ined.te del Porcia nella Biblioteca di S. Daniele

32

CARTOLINA POSTALE ITALIANA
(CARTE POSTALE D'ITALIE).

NB. Sul lato anteriore della presente si scrive soltanto l'indirizzo.

98

All'Ill.mo Sig. Cav. Dott. Vincenzo Joppi
Bibliotecario della Biblioteca Civica
Udine
(.....)

---

3)

CARTOLINA POSTALE ITALIANA
(CARTE POSTALE D'ITALIE).

NB. Sul lato anteriore della presente si scrive soltanto l'indirizzo.

98

All'Ill.mo Sig. Dr. Vincenzo Joppi
Bibliotecario della Comunale
Udine
(.....)

LIBRERIA FRATELLI JOPPI

CARTOLINA POSTALE ITALIANA
(CARTE POSTALE D'ITALIE).

NB. Sul lato anteriore della presente si scrive soltanto l'indirizzo.

98

All'Ill.mo Sig. Dott. Vincenzo Joppi
Bibliotecario della Comunale
Udine
(.....)

401

LIBRERIA
FRATELLI JOPPI

Manzoni – n. 214

Gentilissimo professore,

avevo proposto Iacopo conte di Porcia una tema di una dissertazione, quando venne a sapere, tardi veramente, che c'è su questo umanista un lavoro di G. A. Pirona per nozze Selleneti-Porcia Udine 1881. Sarebbe possibile averne una copia in qualche modo e a qualche condizione? Forse i conjugi Selleneti-Porcia ne possederanno qualche esemplare.

Mi rivolgo per questo favore alla sua cortesia.

La ringrazio anticipatamente e mi confermo suo devotissimo

Remigio Sabbadini

Catania 12 aprile 1899

Messina, 5. II. '99

Preg.mo Sig. Cavaliere,

mirando alla cortesia di Lei accademica in materia, ricorro anche questa volta alla sua benevola erudizione.

N. Marcotti nel suo libro Donne e monache (p. 235), che non è di molta ragione, per compasto per le grandi da Lei, cita... e non cita una lettera che il Conte Jacopo N. Porcia scrivere ad un amico il quale aveva "immaginato il testo del dipinto di Eliogabalo" alle meretrici e che l'aveva mandato da poco. Io pure di verificare quale sia il nome di questo amico, perchè non ne trovo indizio negli epistolari che pei amici non delle poche e non edite a stampa - Lorenzo Burlichorum - Gentilibus nelle Marciane. M'interesserebbe d'avere questa notizia, perchè finora quel frammento di opera d'Eliogabalo, che fu stampato più volte, come altrettanto, e con buone ragioni, a Leonardo Bruni aretino. Ringraziandola fin d'ora, godo di riffermarmi con ogni stima Suo dev.mo

prof. Vittorio Cian
della R. Università di Messina

Catania 19 aprile 1899

Carissimo bibliotecario,

mi perdoni l'involontario errore di aver attribuito a lei l'opuscolo suo, che Ella tanto gentilmente ha voluto mandarmi e del quale La ringrazio di tutto cuore. È una vera ingiustizia che ancora non sia stato a fondo studiato il Porcia, di capitale importanza per l'umanismo veneto della fine del sec. XV e del principio del XVI. Una cosa intendo occuparmene io, che son distratto da altre cure; lo avevo proposto a un mio amico, che non lo ha accettato. Ad ogni modo La ringrazio degli aiuti che Ella così liberale verso gli studiosi, mi offre, e dei quali spero approfittare nel prossimo settembre, se mi deciderò a venire nel Friuli. Sono stato designato a rappresentare la nostra Facoltà alle feste di Paolo Diacono; a venendo, farei una sosta oltre che a S. Daniele anche a Udine, dove mi attrae il cod. 42 del catalogo Marcotti e il desiderio di conoscer Lei di persona. Per ora contentiamoci del caro epistolare.

Suo aff.mo R. Sabbadini

LIBRERIA
FRATELLI JOPPI

401

LIBRERIA
FRATELLI JOPPI

Narrativa — n. 214

BIBLIOTECA CIVICA DI UDINE

Epistolae ineditae Jacobi Comitis Purliarum ex Codice Bibliothecae S. Danielis.

Ad Aretinum

Vere Deus iratus est, cum et natura et homines tam publici quam privati in hujus fabricae p. 89
quidam omni conata laborant, natura, cum terra cum fide officiorum et hominum
strage, dolis quotidianis, incendiis, rapinis, ædibus, ad quid ergo laboramus? Stata sunt immu-
tabilia et si prospidum ignavia, ut ingenue fatear multa in hac diem passa sit lege patria
et passura manifeste prospicium verum interdictum hoc mihi tamen gerendi nobilium est
quod domestici hostes publico omni crudelitatis genere bacchantur; ardet enim incendium,
quod non aqua, sed multorum tandem sanguine extinguetur, quamvis Rege adsumpto
et intelligens quo in statu impia sit Patria. Vale.

Ad Aegidium.

Exacto nocte quidam die, hora fortia tenebrosa et omnia sole lustrante Ultrix Virgo
arcem ignis de cælo defendit et cum aliquantulum ibi immobiles permansissent pastores
ad radium solis hymnum laetum quem Christiana defendit et examinet, eodem
loco stupore coepe Julianenses oppidum tantos armorum strepitus audituros esse
ut vicinantur hostes exanitus invitem concurrere et manus conserere. Hymnum autem humiliter
ad gestum et contemptum mortis excitantis viros audita sunt quemplurima, quidlibet
Rex prodigia valent in hac bella tempestate tu qui agitigerorum conjecta egregie vene-
ria deos satis literis significato ne incautus in retia incidam et ut incolumibus
meis in fata valent projicere possim Bertucio juveni erudito ac Patricio
optimo me et filium commendato plurimum. Vale.

Ad Aretinum.

Deus
[illegible] memoria repeto dies menses annos quos Troam et cum aliis optimis de cunctis
viris jucundissimos ego et meus in quos calamitatis cum patria mea a fortuna, deo electos tum
tragor animus sta crucior utaliquando pene me non tam: nec mihi stabilitas horum
praecepta de fortitudine omnibus capitulantem magna et melior tali tempestate, pars
possit ingre sta devotata est ut nec humani cultus vestigia appareant et de religio
pervant nulla sit spes, ferarum habitaculum factum est Italia vindicium, Italia
inquam delicis et humani generis, et Turcorum bella ingens per plures annos gesta mens cum his
conferens insigna erit animo comparatio, mulierum illa, hic immanium ferarum videtur

Ad Aegaticum

Ne longa nimis videantur fabulantes quam unie anno esse videar: rem inauditam a Gallo hi Gallici
diti narrabo omnes per Ultramontes valeris: illius regardi et nunquam pregenita remmi verdi
pertinet, efferis eludumibus morbo periarunt: prius tamen dentibus manibus diti nimio
profluvio laceratis, nec fugam arripuisse aliquibus profuit, persequitur enim et morbus
ubique hanc hominum cladem ita fore jam aliquot mensibus antea animadverti
non tamen ad morbum, verum ad publicos hostes animum intendebam; nam cum, animi
quoque, ut nobis) pestilentiam advenire, oppida et agros circa Tilaventum deserentes
omnes et ultra se contulerant, sed non diu (ut opinor) hujus rei finis est, superant adhuc gra-
vida: hic est gladius Domini, quem Gallorum potestas cum perpetua ejus ignominia contempsit.
Vale.

p. 73. — Leb. da Bat. Livius. di Delia — Delle Guerre de' Turchi in Friuli. —

1519. XV Kal. Oct. Ad Hieronimum. $\frac{63}{43}$ $\frac{1162}{43}$ $\frac{105}{905}$

15 mila pedum di morti per Gallo-Graecos insanito perire morbo, ovarum immodicam
esitate di un Gallo. —

1509. Proposta di Bartolomeo Liviano Generale de Venezia, per la Storia delle Incursioni de' Turchi in Friuli da lui scritta.

2

Ad illustrem Bartolomeum Liviacum Germanicum exercituum Venetorum Quaternatorem Generalem.

Bellij que inter Venetos et Turcas per multos annos magna urbium eversione et sanguinis effusione terra marique gesta sunt, complures illustres exercituum imperatores in Forojulii fuere, quibus ob egregia navata in tuenda ab hostibus Patria opera, vivi et defuncti nos Forojulienses debemus plurima, sed precipue ex omnibus unus tu es. Quem recte ac grati animi esse volumus patrem patrie appellare possemus, tu unus es cui omnia et vitam quoque ipsam debemus, quam opera tua salvam fore, nec presentium modo verum et posterorum prospexisti, nec nos modo verum et Tauriani agri viri quiet ipsi Turcarum vim et captivitatem fugere, tibi multum debere fatentur. Sed cum nostrarum virium non sit, Guberator illustris, tibi posse condignam referre gratiam ob Goriciam, Tergestemque sollicitudine et industria tua captum, que duo Patrie huius vel totius potius Italie validissima propugnacula existunt. Quod tibi possemus perpetuo exhibebimus gratitudinem, videlicet animi quam quam alia ratione in presentia prestare non valeamus, saltem hac munusculo litterario te donando aliqua ex parte tibi significamus. Habitimus igitur tibi Incursiones Turcarum, in quibus calamitates nostras in quas iterum incideremus insigni virtute tua efficisti, qua tibi immortalem gloriam nobis salutem perpetuam peperisti. Accedit ad hanc egregiam laudem tuam quod primus ex omnibus Imperatoribus Venetis de hostibus Venetis triumphasti Germanicique nomen reportasti. Vale et Deus te perpetua felicitate floreat.

1519.

Discorso della Fede dato avanti il fedelissimo alla sua presenza
dato dal giovane Simonetta di Bolzano, fatto prigioniero
dai Turchi nel 1477.

pag. 90

Sermo in commendationem fidei.

Quanta sit frumentique semper laus et gloria fidei, quae fundamentum
iustitiae est et soror vel ex hoc conjicere possumus, quod antiquitas
Reguli patricium romanum ac virum consularem observatam
hostibus fidem in omnibus scriptis suis tanquam certissimum
exemplar ac documentum posuerit, quo humanum genus ex tanta
viri fama admoneretur semper in omnibus dictis factisque ser-
vandam esse fidem pertinaque ex fide profecta, quam ex imaginis
eius rebus gestis contra Carthaginenses Regulus commendandus ap-
probandusque venerit. Haec quoque singulari fidei virtus quan-
tum semper cordi Senatui Populoque Romano fuerit, ex hoc ma-
xime percipere possumus, quod cum Carthaginenses in secundo
bello punico legibus Romanis fidem praestiterint, tamen Romani
nulla provocati iniuria sua unquam violare fidem voluer-
unt, nec satis illis videbatur tantum ab ipsis pactis pro-
fecta fidem servare nisi et privatim alios ad servandum
exercerent, non enim nonnulli patricii captivi in Carthaginensi pro-
Romanam legati ab Hannibale missi essent pro redimendis cap-
tivis et iurassent se reddituros, tres eum aliquantulum

itinerij confecissent, fraude in castra redierunt, ex hoc de iura-
mento ad victoriam arbitrantes, quod cum Romanis venissent,
et re infecta redire nollent ab Senatu vel inviti ad
hostes remissi sunt. Quid hac fidei observatione preclarius?
quid excellentius dici aut exogitari possit? Agni profecto viri
quorum imperium tota propagaretur orbe, quorum, inquam,
memoriam sempiternam foret, ut ad etatem nostram
tanta virorum virtus perveniret. Hec, inquam, virtus civitatis
huc Mata maxime continet: non regnum, non dominij sine fide
neque ista, inquam, latissimum sanctas diu constitere, possit. Sed
ne videar omnem fidei gloriam tribuisse gentilibus et nostros
omnino contempsisse, venetos hac tempestate Romanis
in fide et omni virtutis genere comparabo. Quotiens ut sanctam
fidem servarent, vitam ipsam ad internitionem pugnaverunt et
urbis obsidionem passi sunt et precipue hoc tempore quanti
eam facerent manifeste indicavere, nam ut Ludovico Francorum
regi fidem inviolatam servarent, arma contra Romanorum regem
sumpserunt, grandem pecuniam in conducendis militibus consum-
serunt, ut intra paucos admodum dies quadrag intra hominum milia
in armis haberent et in presenti habeant, parati sunt profecto hostes

Romanj animj et ꝑ virilibj impares. Non silentio inuoluen ꝓ=
terebo maximam grate animi Pilei dignitatem et ea dignius omni
ꝓdicatione; quo in homine rustico et simplici emicuit, nam quem
quidam rusticus Forojulienſis nomine. Simonetis ex vico Bolgano
ditionis Ciuidati oppidi captus fuisset a Turcis tempore quo apud
Sontium amnem male pugnatum est a Venetis, et ductus fuisset
in Misiam, quumque in Turcarum exercitu duo essent Forte
et ideo aut ignorarent capti an mortui essent, Simonetis
unus ex captuus oblatum sibi a Turcis conditionem accepit,
nam libertatem ibi pollicebantur si Forumjulium peteret
et inde quid certi de relictis ad se afferret. Sed petentibus
Turcis qualem de reditu fidei ꝓmissionem ei exhibiturus esset,
respondit fidem, nam aliam se habere nullam. Illac igitur
accepta Forumjulii petit de Turcis quid actum sit ꝙrexit et inuenit,
litteras a Prefecto Forijulii et Cormonis seriem rei et ueritatem conti=
nentes petit et diu ab amicis et affinibus retineretur ne ad seruitu=
tem et catenas redire vellet, respondit ei: quid mihi fluxa fide
in hac vita superesset? O magnanimum virum et dignum qui ex
ictu nostro nobilitatis natus esset! Non gloriæ, non famæ cupiditate,
sed ipsa naturæ bonitate quadam ductus tantum itineris cum maximo
vitæ et libertatis periculo, sine nummis, sed in diem stipem et panem
mendicans aggressus est. Verum et laudanda ipsa tantorum uirorum uirtutem

vimus
ulbatem
ueritatem
ramus
ito in
Latamur
sse ui=
quescebam
si ue=
litijs

si
cen tuis

admirata libertatem ei donavit et ad proprios reneare
lares permisit. Magnam et a Deo insuper ex hac animi gene
rositate ac singulari probitate accepit mercedem, nam dum
domum redisset unam in quam Merlin laborare amorsit,
alteram duxit ex qua complures filios optimos agricolas habet,
ex pauperc dives factus est et senex iam et corpore robusto
videt filios filiorumque suorum. Adde huic virtuti et aliam
animum, tanta est hospitalitas, ut nemo illac transeat qui
non iniciter invitetur ad cibum et potum, quant aut graece a
a Demosthene aut latine a Ciceronc commendaretur et cuius
denique virtutis posteritati imitanda tradenda sit. Sequimini
1819 ergo Nobiles, sequimini Cives tantam viri virtutem ut pacem illi
gloriam in hac vita consequi valeatis.

Ad Gasparem Iurisconsultum

Iacchias tuas, Eruditissime Gaspar, vidimus libenter, et legimus non inviti: illis namque miram, et dicendi, et scribendi facultatem et elegantiam prae te fers: et cum minima temporis brevitate quo iucundum opusculum illud tuum perfecisti. Considerabamus miramur profecto, et mirum in modum: te tam perpolito in celeri discursu potuisse uti sermone: et eleganti: quare laetamur diebus nostris Iurisperitis communem Patriam talem genuisse virum: quod me caeteris praelegeris: cui tuum facetiarum opusculum dedicares: tibi immensas agimus gratias: referemus autem, si unquam dabitur facultas. Vale et me ut facis ama: Ex Portilijs

Stampata a pag VIII Epistolarum famil.ra Co. Jacobi Portilia magni
Gaspare Giurisconsulto di patria Feltrina
che dà Vicchieri?

I cavadori che stanno a partire non mi danno tempo di scrivere, solo qui mi do il contento di raffermarmi con tutto il rispetto

ingenii est etenim mihi semper parere promptum
Contegeantem iocundare et delere. Hic mihi in propinquia occurrit multa me
tandem reteret oppidum nostrique Imperii, sed Iurisperitus
Astrologus omnia ad edificationem referret et sub felici sidere condidum
fuisse oppidum asseveret, cuius fortasse certantia vera esset. Vale

1505 circa. Della perpetuità della Signoria de' nobili conti di Ponza nel castello di tal nome.

p. 45

Ad Egnatium.

Mirabaris proximis diebus dum hic apud nos eram tot per te: cula Publiciarium oppidum tot barbarorum exercitibus Italiam ornantibus et precipue Hadriano, diuino et vtili imperatori visi sit et semper nostri fuerit, tamibi assi omnia ad diuinum nutum Egnatii referenda sint et Deo perpetuo agende gratie tanta quantum humano ingenio conjicere licet mediocritas ipsa in causa fuit, nam si vrbs fuisset in illius profecto de eo actum esset, nec nunquam locus ipse minime opportunus est tantasse et alia ratio dici posset quia nobilitas sinum o semper apud barbaros in honore fuit, ideo illi pepercere. Sed redeamus ad medio= critatem que potius dimittere quam attollere mortales animos facit et humani ingenii est. Venum. nove semper parcere petentibus veniam et prestrati vsi= sentes autem vendere et delere. Hec mihi in presentia occurrunt cur tandiu steterit oppidum nostrique semper fuerit imperii, sed fortunatiores Astrigens omnia ad edificationem referret et nobilis videri vendium [illegible] oppidum asseruisset, cuius fortasse sententia vera esset. Vale?

1511 circa. Nuova della peste [illegible] per le guerre. Tratta del Convento de' Serviti in Bergamo eretto a spese dei Conti di Roccia.

Ad Fratrem.

Nov. 91.

Deus quis vidit tanta bella, tot cedes, rapinas, incendia, homicidia ex omnibus Venetorum subditis presertim incolumes servavit, nunc ita nos flagellat, ut nos pretereat. Felicitati spiritus et illa potius grauia hec mala pati vellemus quare exclamare possimus. O fortuna ut singulare! perpetuo bona et o felicitas ut nunquam cui diuturna! Agimus tamen Creatori omnium immensas gratias, quod hactenus domum meam tantam, a milium a morbi huius furore liberavit, hic omnia potius tuta essent si Jupiter nisi in hac re tantum rapuisset, si quando ad dominij venerij provincias (quam semper te absente non existimo), o quam multa et ordinis tui conducibilia et tibi honorifica et iocunda excogitavimus, que, ut aliquam facile expedire poterant. Nihil enim quam [illegible] quanta caritate [illegible] ut omnes pene quos noverim in germanos fratres haberem, quidquid mirum si fratrum meorum gloriæ et utilitati omni ingenio et viribus studuero quotidie me Ordinem Seruorum quam optem Fratris Aloysii ad calcem pervenit ut videat et fratrum catervam videre. Joannes Baptista noster literis mihi significavit te in re quam absque te patri mihi gratificaturum et maiora et verbis tuis mihi polliciti esse, hec verba admiratione mihi non fuere, nam novi semper quanto me amore prosecutus es et ego te virum eruditum et probum, quanto semper complexatus fuerim amore nosti. Frustra hic utor verbis ad Aretinum meum qui me intus

et in te semper novit. Ne tamen tibi displicuisse videar, magnas
tibi ingentes tibi de tanto mea gratia in Fratrem Aloysium,
collato beneficio agimus gratias, recommendamus dominationi tuae
hunc itque iterum commendo. Vale.

1511. Infelice Morte del Frate per le guerre che erano più crudeli
che quelle fatte dai Turchi.
Ad eundem.

Nov 92

Quam memoria repeto dies, menses, annos quos tecum et cum alijs optimis
ac eruditis viris iucundissimos egi et nunc in quas calamitates
cum patria mea a fortuna deiectus sim, ita angor continuo, ita
crucior ut aliquando pene me non sim, nec mihi ploranda
praecepta de fortitudine omnino quibus Cantium magna et melior pars
Europae ferro atque igne ita devastata est, ut nec humani
cultus vestigia appareant et de reliquo parva aut nulla sit spes
pristinum habitaculum factum est Italiae viridarium, Italiae, inquam
delicijs et humani generis, si Turcarum bella nos per plures annos
pacti fuerimus cum his conferemus, iniqua erit omnino comparatio, mulierum
illa, hae immanium ferarum videantur. Pauca haec ad te scribere volui
ut intelligeres quo in statu res meae sint et ut mihi quem pene non
pecunia, vires aut animus sed orationibus tuis et amicorum, quibus,
aut rogo, plurimum potes, iuves.

1511–12 Lettera a Soderini, i danni delle guerre in Forlì.

[f. 7.]

Ad eundem.

Ex pacato nunc agro Iudeę, Aretine, aliud nil nisi ut cępinor inexpiem amenumque exercęs nunc cum Deo nunc cum angelis divina interpretante scriptura loquendo ego vero nil nisi illorum calamitates, quibus nunc vicinę urbes, oppida, pagi prępremuntur uno obruuntur, prospicio medior et quam varię sint, hac tibi epistola significabo ut patienti animo ipsum quoque Deo pollent. Deflagrantur urbes et oppida, pagi tolluntur igne, homines interficiuntur, mulięres et pueri in captivitatem ducuntur, stupra et adulteria pro ludo habentur, in tantam ferocitatem prolabitur humanum genus, ut gregęs armenta insidijs et fraude abducuntur, culti agri in sentes et tribulos vertuntur, vitis illustrem humanę naturam et deformę in deteriora mutantur omnia, non per infideles, amice, tot immania perpetrantur facinora, verum per christianę religionis professores. Quę dementia est, quę furor est, ut scias, Aretine, nihil nisi tale in eadem Italia permanere tamen hij vicinorum amicorum et propinquorum calamitatibus animus meus morum in modum agitatur neque qua ratione tot ingruentibus perturbationibus animi vim sedare valeo hic mihi quisquam fortasse Senecę aut Socratis de magnanimitate et patientię precepta ac exempla referet, neque Senecam neque Socratem tum

Ad Ignatium. Sept. 94.

Vi longa [illegible] Venustate dies iucundior, quam unica aeuum
ope i deae, non conditum a ioue ly[illegible]ri Vti narrabo. Omnes fere
[illegible]ri uolerij relatu digni. et quorundam [illegible] ne reminiscendi
artifices, vterij inclusi morbo perierunt: prius tamen deaticos,
manibus sibi nimio pre dolore laceratij, nec fugam arripuisse
aliquibus profuit, perpetuus enim est morbus eos ubique, hanc
hominum cladem ita forte iam aliquot mensibus antea animad-
uerti, non tamen ad morbum, verum ad publicos lusus animum in-
tenderam: nam Louv, omnibus uel, qui, ut nobis, pasuatus iudaeorum
ignida et agricola Tiberiacum deserunt omnes eo ultro se contulerant.
Sed non tum, ut opinor, huius rei finis est, superfunt adhuc graviora:
hic est gladius Domini, quem seculari potestas cum pompa cum gramina
contempsit. Vale.

1514.

Della vittoria di Pordenone e rotta dei Tedeschi ad opera
de' Veneziani condotti da Bartolomeo Alviano e del modo tenuto
a quel luogo dai vincitori.

pag. 156.

De Ignatium presbyterum

Dicta est omnium quam pulcherrimam quam primum dissimulare nullus
fert dies diu librorum lectione pertinaciter, ut mentem a curis diuturnis
meas amarem, talem aliquam talemque, nam in nuntij Portilianum
duo fere ejusdem exercitus Germanus alter, alter vero Venetus, ut
quod tibi incredibile videtur utriusque imperatores inter se agros
Portilianum medios inter hostiles exercitus relinquebatur oppidi prope
fines patebant, egressi nec non cum armati et propinqui hinc pagos
securi colebant, cuique de aliquando pugnantium mentem pro-
stabant spectatores, cibum potumque amicis et quantidiu militia duxit
alere cultu exhibebant, nec ipsis modo verum et equis alimenta
præbebant, per plures dies in hoc rerum statu
verum dum ~~per plures dies in hoc rerum statu~~ ~~utrinque accumbebant~~
pacis et de pace mediis quam bello cum cogitarent,
nec diutius colonus vineas cultissimas et opimum de cubitu
labore, magno inter pauca hostis pacto itinere ex improvisto hostis
aggressus Portunaonem oppidum cum hostibus egit et cruce vincas
deinde diu cum exercitu, expulsis indigne extra Patriam relegatis
hostium fortis inburbana petiit, parique a civitate Patrum inde veneral;
Utrorum ego non suspicatus. Ultimam in futurum parcus fortuna fru
contingat, pauca hæc ad te scribere volui ut intelligeres quam in tanta rerum

Ringrazia Ambrogio Gaza delle premure e consigli per la sua salute
e [illegible] lo stato vigoroso suo benché in età avanzata.

Reg. 218

Ad Ambrosium Gazam.

Quanta humanitate singularique probitate vir existis, indicant litterae tuae, quae me tibi perpetuo singulari quodam amore coniunxerunt, nam in ejus tuam mihi in vestitus da iuvitate operam. liberaliter pollicitus fuisti. Si nullo meo provocatus beneficio tantam in me charitatem exhibes, quid nam si aliquo te beneficio prosecutus essem faceres? cum foenore illud profecto mihi redderes, et ut verum tibi fatear, post acceptas litteras tuas reliquum me habere coepi, quid si egoad te verum erit? Verecundiae tantum, qui Aristorum more, ut ajunt, inoluimem reddes. Quantam ergo tibi fidem habeam, tu ipse cogita et ut in posterum me inter amicos tuos praecipuum habeas, peto imo et rogamus, pluris tempus in homine perbitatem quam divitias, nobilitatem rem aut multarum rerum scientiam feci; de hoc satis. Exactis litteris tuis Joanni. Directi difficilem curationem meam ob senectutem existimas, ego vero facilem, nam integris viribus animi et corporis existo, nullo labore, nullis vigiliis cruciar, sta me a puericia ad hanc usque aetatem exercui, frigoris calorisque patientissimus fui, vexationes et aucupationes a puericia ad senectutem usque pro felicitate maxima habui, tractaturusque de illis compotus, ut quantum in se boni habeant, mortales facile cognoscere possent. Si fortasse nimis tibi verbosus in scribendo visus sum, scito hoc vitium esse senectutis et non Jacobi Valae

1522. 20 Novembre. Parisi. Loda il Pontefice per lo zelo per la religione e per muover guerra ai Turchi e felicita il Navagero d'essere nella Curia romana.

P. I. 3. 3

9

Ad Hieronimum Naugerium.

Cum accepissem, Hieronime vir erudite, te apud Pontificem Maximum nunc vitam agere, tui et fratrij gratia, quo magno semper prosecutus sum amore, lętatus sum plurimum et de animi nostri lętitia te hij litterij certiorem reddere volui insuper que congratulari. Quod apud talem Pontificem es, quem omnes vere christiane disciplinę, præceptorem esse prędicant et malarum artium hostem, bonarum vindicem, Turcarum oppugnatorem hostem, quantoque in errore ad hunc usque diem Romana fuerit Curia tanti Principij integritas manifeste indicat, quem merito Christi et Petri successorem dicere debemus et venerari. O felix ergo christiana respublica tanto munita imperatore, cuius sapientia, prudentia et auctoritate ad pacem et concordiam christiani principes redigentur et machumetana secta destruetur. De patria et privatis negotijs tunc ad te scribam cum tuij ex litterij certa certe cognovero te istic esse. Vale. Parisijs. MDXXII. XX Novembrij.

1522 circa

Jacobus Comes Parisiacum.

Ringrazia il Navagero d'aver accolto favorevolmente un suo raccomandato e quanto fece presso l'arciduca d'Austria Ferdinando per esso scrivente

Ad Hieronimum Naugerium Secretarium Ill.mum.

Quo animo quantaque humanitate Antonium Bellunensem

presbyterum mea gratia suscepisti quandunque in rem meam
aliquid illustrissimum Principem Ferdinandum laboraveris
ex litteris tuis manifeste cognovi, qua ex re pro tanto obsequio
in me collato beneficio quid tibi debeam potius cognoscere pos-
sum, quam parem tibi referre gratiam valeam certe
animus nunquam deerit polliceri, preterea mihi citatis
tuis reliquis in nebis meis egregiam operam tuam pro-
missionem lato suscepi animo ut tibi plurimum quod in-
genui est animi debeam de illustrissimi Principis muni-
ficentia, re et verbis in presentia dicere melius puto quam
parum diere cuius Excellentie me. iterum atque iterum
commendato. Valeas semper felix humanissime Hieronime!

Dialogo nelle undigioni per una guerra coi Turchi e della necessità per la repubblica di tener grande stuolo di navi, di fortificare più lungi dal Friuli, di costruire un arsenale in Candia, di trar denari specialmente dal clero avaro e della difficoltà per un'alleanza coll'Imperatore.

Petrus, Jacobus. pag 267

Petrus: Audisti o Jacobe Comes, quod Turcis aliquantulum videatur inimicitiae et tam inaequum propter contentionem tuam silentium tenes?

Jacobus. Interrogas me? Ego in pace de bello cogito, nam hisce diebus audivi Ferdinandum Romanorum Regem indutias cum Turcarum Principe fecisse: quare timeo ne Imperator ille bello incumbat arma in nos convertat

P. Vana est ista cogitatio. timere priusquam patiaris.

J. Ut video videre ignoras quantum cedat, nisi id praemonitus antea ab immanissimo Turcarum Principe igne et ferro omnia vastante prorsus non. Vastasse omnes Illyrici et Pannoniae partes tuae. Tu autem ne videre potuisti propter otium, nec audisti. Audisti quod ne unquam cessa pergisse minus feriaat?

P. Audivi ingratum et non.

J. Finitimorum militet terra marique diuturna pace nimium imbellis (es) factus sunt, ob idque timeo Turcarum arma. Hostis vicinus non bello cum eorum Principe triginta sunt anni atque diuturnior pax fuit, ea magis ~~exercenda pace timendus et imbellis~~ exercendum est. Nam exercitatissime pacis fit militis et nimia pace timendus et imbellis.

P. Quid ergo est faciendum?

J. Classis magna, exercenda, militet terra marique exercendi, pecunia congerenda est, ut ~~magno~~ diuturnoque bello sufficere possit. ~~Imperatorum~~ contra Turcas christianorum principum societas ineunda est ut malitia conata omnia pervagantur.

P. Quid si Corticulam et Marianum oppida deberent Veneti timeresq; ne ?

J. Timere a utique, sed non tantum. Dum Veneti Stradiotas habebant magno nobis presidio erant contra Turcas: nunc delecti aut defuncti quo nobis presidia esse poterunt? Pauci contra multos pugnabant fortiter et vincebant; nec equi itali orientalibus pares sunt. Non frustra ergo timendum est Turcarum bellum, nulla nam provincia in Italia facilior est ut debacchetur Turcus quam Forum julii, quod nullis montibus aut fluminibus tuetur; omnia commoda sunt Turcarum incursionibus, patent omnia equitibus.

P. Quid igitur agendum?

J. Munienda sunt oppida in patria Forojulien[si] et precipue omni studio et cura Civitatum et Castrum. Reguli quoque Forojulicenses cogendi sunt sua munire oppida ut artificiosa et rustici tutum habeant receptum et exercitibus non possumus, saltem ingressibus non tueamur. Non frustra ergo in pace de bello cogitandum est, ut et regia munire et in ea arma congerere valeamus.

P. Est ne aliud agendum quod ad nostram pertineat salutem?

J. Multa sunt. Nam in Creta insula armamentarium fabricandum est in quod omnia armorum genera conferenda sunt tam ad classis quam ad urbis tuendæ necessitatem et utilitatem: tabulæ quoque roboreæ magno in numero preparandæ sunt, ut possit aliquando classis aut a fortuna aut ab hostibus afflicta reficii.

P. Quæ tibi preterea ad communem tutelam preparanda videntur?

S. Plurima adhuc inspersuat; nam que vis innumerabilia ornamentorum genera ad classij ornamentum comparanda sunt, ad maxime pecunia preparanda est, sine qua frustra omne capitis bellum gesunt nam pecunia firma bellorum nervus est?

R. Ubi tantum auri et argenti inveniretur ut tam magno impensarum bello satisfacere possitis?

S. Primum a nobis, deinde ab omnibus imperio subiectis exigenda pecunia est maxime autem a presbiterij qui auaritiam maxima charitate amplectuntur. Deus benefaciat illij et ut diu vivant exopto, ut tanto malo quantum est hominibus auaritia, tantaque animi anxietate quantam gehenne in purgatorio pati perpetuo cruciantur.

P. Si ecclesiarum classij is possit imperetur, quis nobis possit de terrarum imperio?

S. Magna quidem, imo vero maxima, nam omnes ipsius principis maritime urbes in manu christianorum essent.

R. Quid ergo est in causa cur hoc non fiat.

S. Quid venetij timent ne deserti a locij hostium preda locorum propinquitate fiant. Nam et alias Pij pontificij tempore christianorum principum sanitatem experti sunt.

P. Sed non est timendum in hoc optimo Imperatore tantum bellij; nam et eis bonus est et iustis amicus. Luna est ergo ista cogitatio.

S. Quid si ex amico inimicus fieret contingeret certe hoc non et pugnarent ne venetij contra duos Imperatores? certe uni aut alteri prede essent et libertatem omni auro charioremamitterent.

P. Dubitandum de hoc non est nam si venetis a turcis opprimere
ventum, actum omnino esset de Sicilia et Italia: hoc igitur ve
rendum non est in tanto Imperatore domino tanti regni Neapo
litani; classe nam "si his venetijs opem ferret terraque si res
cogeret et denique ad veneterum utilitatem nichil omitteret."
Jungenda ergo sunt classes et tanta bella moles in tur
carum imperatorem infernenda est ut metu deserticta
Constantinopolin Persam potat olim principem turcarum
metropolim regna in ea tuta erit, sed ad montes unde venit
redigetur christianorum principum virtute et rei militaris
peritia, quę solum in principibus christianis viget vigebitque
semper Deo optimo et maximo auctore cuius nutu totius
regitur orbis.

Lode i magistripoeti, Homeri, orationis principes dei studi e fatiche
per la vittoria sui Turchi ad opera di Andrea Doria?

pag. 245.

Jacobus Comes Publiciarum

Leonardo Graticano grammatico insigni S.D.

Cum complures varijs temporibus conscripsissem sermones, non fuit consilium illos perditum iri sed omnes in unum redigere corpus et ad te mittere, viri amicum egregium et omni virtutum genere ornatum qui tuos virum nobilem faciant, egregia omnia fortunam. Sed in patria nostra multi jam viri eruditissimi existunt, inter et illustres Poetæ, graves historici et famosi Oratores, quorum princeps est Hieronymus Casius cuius de Historia illustratur Italia. Lucius Paulus De Pictoribus patriæ Forojulii quorum opera procul dubio cos immortales reddent. O felix patria talibus tantisque Deos vota viris ut non nos tantum gaudeamus verum et universa Italia quæ virtutum omnium mater est et præcipue in bellicis principem Orientem quem Turci post Deum plurimum metuunt et horrent uti virum fatalem ad eorum regnum perdendum et occupandum. Hic est vir ille quem omnes barbari timent et fugiant et pluspeam hominem formidant. Deus det illi fortunam properam ad destruendam sectam Mahumetanam et ad delendum nomen archanum, quam virtute sua potentia est in imperatorem Gallium Christianorum. Longius fortasse vagatus sum in scribendo quam vos postulat sed cupiditate vincendi Turcas nomina teneor quem a Turcis terra data fuit patria nostra, quos Deus perdat cum propheta suo Mahumetto ne iterum tantas clades patiamur.

Vale.

Il Manoscritto trascritto, è l'ultima lettera del volume

Odorico Rinaldi, ordinario professore di letteratura nell'Università di Bologna

Lode della città d'Udine e descrizione di Udine a voler chiamare
dotti professori ad educare la gioventù, aggiungendo elogi a Giovanni
Candido ed ad Augusto Geremicano poeta latino, amb. Udinesi.

fog. 220 t°

Ad Utinenses.

Urbs vestra, viri Utinenses, Dei Venetia bellorum alitibus, in
tantam et florum copia magnitudinem pervenit, ut eam inter nobiles
Italiæ civitates facile annumerari possit. Ligeret forte mihi ut civilibus
eam moribus augeatis et ornetis, sed nullum mihi videre magis ornamentum
urbi vestræ maiusque decus accedere potest, quam scientia liberalium
qua alia homines et urbes immortales reddunter. Venit olim Aquileia
Italiæ caput, Thessali tamen et Galli monumentis celebre eius nomen per
mirabilem orbem celebratum et celebratum, illiusque facile conjecturam, ut
ex universa Italia viros eruditos multi percantes pervenire ad erudiendam in
venerem vestram in omnibus liberalibus artibus conducti tam apud
Italos quam apud Germanos ex hac re gloriam ingentem Civitati vestræ
consequemini. Imitamini Venetos, qui via pauci annis citra hoc animadver-
tentes viros eruditos in præceptores juventutis sue in omni literarum
genere habere, illisque omni studio incubere, cum tamen sit maio-
rumque horum mercaturam exercere, ita sola ad tantam magnitudinem
pervenit ut altera orbis nominetur, hinc Justiniani, hinc Barbari or-
namenta non Venetæ urbis tantum, verum totius orbis terrarum provenere.
Ad omne insuper scientiarum genus adipiscendum ingenia ipsa aeris elementia
et bonitate optima et habilia vobis existunt. Hoc ex Joannis Candidi
civis vestri et Augusti poetæ eximiis monumentis facile conjectare
licet et præcipue ex Historia illa Aquileiensi, cuius elegans stilo

et gravitate illustrata est Patria nostra, ut de eius amoenitate
amplius nobis non sit verendum. Quatto tot clarissimos viros
consultos, eorum copia et licentia cum omnibus fruendi
facilius eorum notitiis. Superest ergo tantum ut celitus nobis
autem omnino debeatis rationem et non appetitam vitam ducitis.
Quum vos ad tam egregium factum hortor nemo meam ego, non et
compatriota vester, tum et communis Patriae laudi et immortalitati
curandae.

1520 circa. Dissuade il Candido di dedicare la sua opera a Principi, poiché
sono soliti premiare coi per avidità di lucro (1).

fl. 221.

Ad Joannem Candidum Iurisconsultum.

Nori veteres scriptores omnibus conuenire earum operam principibus,
dignitatis alicuius consequendæ aut lucri adipiscendi gratia dedicare opus
quæ virtutis ambitionis aut auaritiæ cupiditate maculare et inquinare
haberet. Quam rem quis non videat, si hanc mentis sit, omnino impro-
bandam esse? Iam quantum ingenio et conditione excopere diuersa sit com-
mendatio, tantum auaritia et ambitione vituperantur, animi nonnulli
certum, facile ex scriptis deteguntur: quare sanctum mea esset curandum
omnino esse ne huiusmodi dedicationibus, imo curandum potius scriptoris
[illegible] veris sui corporis virtute humani generis beneficio patriæ
vtere se laborasse. Quid ergo in opere suo vti gerendum est
sui notitiæ tale.

(1) Il Candido non accettò il consiglio del Bonia e dedicò la sua opera
a Giovanni Grimani Cardinale e Patriarca d'Aquileja.

1514. Della presa di Marano fatta dai Tedeschi nel dicembre 1513 e dell'
invasione del Friuli che ne seguì con saccheggi e altre miserie?

pag. 109

13

Ad Carolum Morum Cesarem.

Dum tibi in tam diuturno et crudeli bello prope maximam narrabo Venetii
oppidum in Forojulii munitissimum Maranum nomine, habebant et inexpugna-
bile [illegible] grandis in Venetorum manu esset, nam mari illi inexpu-
gnabiles, [illegible] et commodum esse, retinent.
Hoc oppidum, possessionem avaritia vel ignorantia portus propinquis
nostris hinc militibus invidebatur, ex quo ingruam dolus hostis vicini
et agri Tarvisini perdebat, ipsumque inde [illegible] et capitum
obsidionem hostium fraude, deinde vi ipsum Forojulii, Sacile, Bru-
gnariae oppidis excepit, quo Venetorum perfidia tractatus, in hostium
potestatem venit, ex quo factum est ut Forojulii [illegible] agri Tarvisini
militibus non tam hostium grave nostris praedi fuit, tributum
insuper et grave [illegible] idem ab utrisque ab utrisque exac-
tum [illegible] imperatoribus nobis finitimis, dum imposition fuit et grad
de tenui est, tertiam quoque vineam eadem, Vide ergo quanto
satius sit Diogen(es) esse, cui fortuna nihil eripere potuit quam
crassum cum multa quod Philippo communi amico diten vetulam
matrimonio locaveris gaudemus plurimum; dolco tamen quod hujus
nemodi amici consuetudine nos privaveris, ex quo ingruam amico
et utilitatem et voluptatem maximam consequebamur. Vale?

Manda all'amico Pre Gio. Mario Clero da esaminare le sue poesie,
da bello Germanico e De Navagero ottidone.

Ang. 1517

D. Joannem Marium Clarum, presbiterum.

Germanicum illum [illegible] audiebamus, quod te
illae tua [illegible] vina ad nos usque manabit, non nostra tantum
et domus verum etiam [illegible] pertinentia negligenter
quae te non fugient quoniam ad hujusce rei [illegible] magni ingenii vim
et dia in meridando exercitati esse indico, quorum ex ordine me non
te satis agnoro. Adde quod libenter eorum studium videmus semper
et intelligimus quam propria; hoc ipsius et poetae hoc opus nova
et quid de illis dicas, utrum veri amici officium, ingenue ac libere
ore [illegible].

1514. Lettre circa. Scrive del duplice assedio posto senza successo dai Veneziani a Marano.

N. 158

136

Ad Virginium Bretium Senatorem Venetum.

Maranum oppidum in Forojulii confinio Venetis captum, dejnde anno a Venetis toto marique obsessum fuit, diuque inde magna maiorique dedecore receptum, unde recte ipsum cum Cremera, oppido Forojulii compedes appellari possunt et si hoc bello in Venetorum potestatem non venerit, scito illud formidatum et minacium quodam perpetuo inter Germanos et Venetos discordiæ fore, mercium fraude qua ex Marchia et Apulia præsertim Maranum sine pensione Venetis exhibita iri dicitur, non si Tergestum extra Italiam tot malorum causa fuit et est, quid Maranum in adscribi constitutum erit? Hæc habeo quæ in præsentia ad te scribam

Lettera inedita di Jacopo conte di Porcia

1505, circa Aprile. Su una gita fatta dallo scrittore agli avanzi sopra Dardago alla ricerca di un tempio antico e di una spelonca.

[illegible] del giorno XV

[illegible] 1504

[illegible] M.S. [illegible] c. XXVI

Ad Angelum Arthemium[1].

Pridie calendas aprilis Dardacum vicum Paleanii montani oppidi Forojulienses, ut nosti, spatiandi gratia cum nonnullis patriciis familiaribus, et incolis, ut curiosius semper fieri, si quid forte nimis in montibus voluptatis appararet in templum gentilium et specum instar, cella cuiusdam pene inaccessibilem esse mihi significarunt, sed templum in radice montis asperrimi positum esse supra ad precipitium iactum, specum in saxo, humana incisam opera; absest non loco ipse a vico intra montes et valles duo milia passuum in apice vero montis illius meridiem versus oppidum olim erat, quod ab eorum publico specula Specularium nuncupatum, nam ex loco illo patet ingens, laetissimum et forojulienses agrum longe latequae et ipsas Venetias inspicimus, hic igitur inflammatus animi continuo prediorum eter ut eorum illum amplissimum carpsi, id specum non accessissem, cuius spem mihi Paulus Hilarionis ac Macarii heremum vidisse et nisi me a veritate deviis..... alii vitaque cultus cum elegantia et cultus non esset profecto illuc omnibus mundi vecordiis voluptatibus accessissem, volvebam mente novissima et appetitus et metu magnum in pectore gessisse, nisi quia vidi meliora et deteriora secutus sum, vereor, tredine, ne gravior in altero simulo afficior supplicio. Hec ad te scripsi ut si

1) Ermolao Barbaro [illegible] Generale dell'Ordine.

gradu determinum redintegrandum tum circumpanat [illegible] paratam
cum fibrosis et si illum [illegible] ad tempus locum
vadendi. Vale.

1506circa. Lode in Epitalamio latino composto dal Poeta Cinzio Canedolo per nozze Rossi.

15

pag. 21.

Ad Cynthium.

Merito utor illustres vates, etatis poetas Cynthium meum Sabellicus in opere suo de viris illustribus retulit, quia facile perspexit cui ille eruditas nihil in carminibus tuis desiderari posse quod ad poetę dignitatem et excellentiam pertineret et profecto non mio, qui litterarum penes ignarus sum, sed cum doctissimorum etiam virorum iudicio non incurvia cum omni antiquitate cum minima facilitate et doctrina contendere possis et si ex aliis carminibus tuis hoc manifeste percipiatur, precipue tamen ex his qui super ordine missis in quibus de Philippi Rubrii nuptiis tractas, nam in eis quantum ingenio, quantum eruditionis, quantum insuper bonarum artium studii valeas facile significasti. Debet ergo ti Rubria familia multum cuius immortales laudes tuo divino celebrasti carmine et nos quoque qui huius Epithalamii partitipes fecisti gaudeat Cenetha tua Cynthio non minus quam Mantua Virgilio aut Verona Catullo. Vale cum cultis musis tuis.

15 bis

Lode: veritatis di Cinzio Cenedese e chiarezza di leggiadra maniera — De Urbe Veneta (com perduta?

Ad Cynthium.

pag. 56

Principium et singularem eloquentiæ famam tam græcorum quam latinorum inditio soluta oratione consentiunt Cicero et non minorem equestre Virgilius utrique tamen ita suo studio et diligentia ita in eo exercitatus ut alter pene scribendi genus exemplisse, uterque et æquando contigit verso illum vel hunc prosa aliquid monumentis mandare ita ineptè ita inculte et insipide, illud exaravit ut vitium aliquando et admirationem legentibus unde tam incondita ex tam eruditissimis pectoribus verba manarint quorsum hæc quum proximis diebus tua, lepidissime Cynthi, legissem carmina tam nitida culta, tam erudita ut nostris tibullis syrisciisque libris ea sunt, ut parem animo et condignam illis laudem referre non valerim nec valere desiderarim, nunc vero ejusmodi tuas accepimus litteras ita mihi illæ et omni parte cultæ, ita ornatæ, ita sunt ut ambiguum me et incertum animo reddiderint utrum ex equestri an ex soluta magis oratione commendandus et approbandus esses, id quod calamo aut lingua insipida nostra et infacili rusticitate consequi non valemus silentio ipso tamen adipiscemur, nam quid nos decant magis quam quid de tuis laudibus in præsentia loquamur consideres, quod autem ad me attinet ita amice et lenti et loquaci ut non possim non tibi maximas habere gratias operæ tuum de Urbe [illegible] Veneta ordiamur libenter ut cætera tua compleamus et te ad nos venire libentissime. Vale.

VI

1506 circa.

Fenomeni naturali osservati nella notte del giovedì santo presso la villa di Parse e traccie di accampamento romano presso di questa.

16

pag. 61

Ad Joannem Lascum

Hac nocte quæ præcessit diem anniversarii Vestitus Domini, cùm pervigilia sextima usque ad nonam horam prodigium hic memorabile apparuit. nam prope Templum Divæ Rhubeæ in circumiacentibus campis magna luminarium copia ab universa fere familia mira et negotiosa visa fuit quæ longo ordine modo sex in acies dirigebant modo in globum coibant et qui illa forte tant um hominum effigiem gerebant, ut perfecto aut ibi magna olim hominum strages fuit aut futura esset conspicua Vallitium a Plinio nancupatur ubi manifeste apparet ex loci amplitudine et aggerum adhuc magnitudine alicuius magni exercitus ibi castra fuisse. Mea adde scripta ut intelligeres huius dei memoriam superis et inferis cara esse. Vale.

VII.

1520 circa — Parla della Marina, e ameniteà del sito di Montenero, e de' suoi prodotti, e delle belle donne del luogo.

pag. 256.

Ad Antonium presbiterum plebanum Montis Regalis Jacobi Comitis Purliliarum. Sermo.

Cum in presentia nichil haberem, Antoni presbiter, quod ad te scriberem, visum est mihi de situ et amenitate huius loci scribere propter te vterem huius vici incolam vt intelligere valeas quanto tibi frui bono contigerit et si tam grandis materia excellenti ingenio maiorique doctrina virum requireret. Experiar tamen vt erga tibi gratam faciam, parce ingenii mei vires. Regalis Mons locus iste appellatur, de quo scripturus sum, nec existimes velim nomina rebus frustra impositta esse, sed ex rerum dignitate et excellentia vel ut verius puto seu olim regibus ad venationes et aucupationes exercendas fuit. Locus iste arcem habet altius a Guidone Comite Purliliarum inchoatam, fluit et Celina prope vicum, utile ad lignorum flumen et tabulas conducendas non solum Patrie verum et Venetiis, fert et tostas affatim flumen istud ingentem habet vicus aspectum, orientem, occidentem et meridiem versus; venationibus tam in montibus quam in plano adiacet nec non et aucupationibus, sed precipue aeris salubritate excellit et tu testis es qui octogenarium nunc etiam integris viribus agis annum. Abundat insuper cere et Baccho locus iste salubre ad hec pascuum prestat ad pascendum et nutriendas pecudes et arumenta omnia qui colentes magnam percipiunt utilitatem et voluptatem et denique aut nulla aut paucia ei

desunt bona quæ a natura mortalibus data, volenti subsidia in
super industria tua naturam ipsam, nam unde primum gram ole,
antis undae quanta arte o Deus optime vitis disponuisti, cui
vicisse te antiquos romanos videare, quorum virtus in egregij colendi
agros maxima fuit et commendatione digna, accedit ad hanc augu,
ticam rusticationem ipsius loci venustas et egregia forma, quarum
pulchritudine universæ circumactæ Forojulienses, quod ni ad naturalem formam
civitatis ejus corporis accederet, vel ipsas vincere et matronas venetas quarum
egregia forma universo vagatur orbe. Ad hujus loci laudem addamus quod in
omnium doctrinarum Doctore origine alijs legimus Regalem Montem in Fori
julienſi solo metallis plurimum abundare et præcipue argenti fodinis
ex quo factum est ut romanorum Senatus consulto prohibitum sit
mortales hos montes effodere ut refert Plinius in laudibus Italiæ. Satis
sit tibi Antoni his paucis tuum laudasse Regalem Montem.

1509 circa. Tempi di pace o di guerra incerta.

1186

Ad eundem

Consilium tuum uti viri prudentis et approbamus plurimum, neque mora ulla mihi molesta erit modo id optimum fortis exitus effectum intra quatriduum aut optatam ab omnibus pacem aut exitiale bellum habebimus, ita mihi amicorum litteris significatum fuit. Dicendi genus quo in epistola tua usus es summopere commendamus: aptae, distinctae et ornatae omnia prosequeris et ut paucis animi mei sententiam tibi explicem, totus mihi Ciceronianus videris. Vale.

1509 circa Da un esemplare dell'opera - De Gestis Venetorum del Sabellico, fatto dall'Egnazio.

Ad eundem. N. 86.

Quantum litteris tuis accepimus neque mihi neque Sacilensibus in hac belli tempestate facere satis potes, a quibus ergo mihi profitendum erit ne frustra nos potes tempus terant. Gratias tamen tibi ago et habeo quod nisi fuisset bellum quantum ex litteris tuis conjicere potui, mortem mihi gessisses et Sacilenses Jacobum potalisses. De hoc satis. Compendium et breviarium Historiae Marci Antonii Sabellici de Gestis Venetorum, a te compositum, videre cupimus vehementer, si idque mihi aliud, debebo tibi plurimum. Vale.

1505 Roma Descrizione d'nuppe cum adiunctis de Porcia?

1ª reg. 85

Ad Baptistam Porticicensem.

Secundum mentem hoc tibi afferunt literæ proximi oblatæ tot hinc inde ut toto quadriçenio tradutæ sunt ipsorum nonnullis earum nuptiis quum ad rusticam simplicitatem reppererim non sine risu interfui. Opere precium fuit insuper videre quanta audacia mi cantibus ensibus quibus nunc ipsorum comitentur ut mihi multa et incessu, tragonidum spiritum repræsentare visi sint. Causa autem tot inpræsentia nuptiarum, si ignoras, hæc est, otium et abundantia rerum quæ prima mortalis dicunt Vale.

IV.

1505 Lo stesso Descrive i divertimenti campestri de' tempi passati. e le attuali sue occupazioni di studio, cacciagione e caccia avendo raggiunto l'età di 43 anni.

Ad eundem

1505-58.

Quam varia sint rerum ac morum tempora pro hominum ætate et qualitate; et si antea mihi incognitum non erat hoc earnispri vio, maxime tamen manifestum habui, nam dum adolescens fui, quo tempore mei appetitus et non ratio dominabatur, hujusmodi diabus iuvenes omnes, omnes nunc et personati in ædes nostras tamquam in deliciarum domicilium confluebant, convivia et commessationes continuo celebrabantur, ex forum

nostra ædes paribus et impariby obstrepebant tibijs, facetę
nascebantur et quę stulte adolescentię novum aliquod argu-
mentum invaiebat, quo ex stultis mortalibus insani vide-
remur, ille maxime commendabatur et ad sidera usque
extollebatur magni ingenii, magnę virtutis adolescentem esse
prędicabamus ac ordinis nostri principem constituebamus et denique
hoc tempore toto ad voluptatem omnis nostra tendebat cogitatio
et vitam tunc maxime innocentem agere arbitrabamur dum
hijs intenti curijs essemus detestabamur alearos, lenones, mere-
trices, pecunias, tantum in saltationibus et novis consumebatur
vestimentis omnia vicina oppida nostris delectabantur ineptijs.
Concurrebant viri pariter et fœminę ad novas spectacula, omnibus
figmenta illa admirationi et jocunditati erant, quia non oppidis
ea modo verum et urbibus ornamento et voluptati fuissent,
at nunc ego iam tertium et quadragesimum agens annum omnibus
illis fœdus orbatus sociis domi sedeo curarum et amaritudinis
plenus præterita et mihi olim voluptuosa recedens tempora quę quia
nunquam redditura sunt, ideo mihi tristitiæ vel ingenti existunt, sed
cum hijs aggredior curijs continuo ad libros meos, ad requiem meam
me confero et ibi cogitationes meas tracto nunc hijs laciatus venationibus
et aucupationibus vacamus et fessi tandem domum repetimus et denique
omnia exspertus nihil aliud esse video quam vanitatem vexationemque animi

quam terrenis omnibus celestibus tota adhereré pectore. Hæc ad te scripsi ut intelligeres quanta sit rerum et temporum vicissitudo nullumque spem in humanis ponendam rebus sed soli Deo confidendum qui rato prosperis nostris pacem reddere, mercedem. Vale.

V

1505 circa - Comunica ad Emiliano di Piacenza alcuni sentimenti del Conte Jacopo di Porcia suo parente e li raccomanda per leggere ciò che avrà per scrivere sull'argomento.

Ad Emilianum. P. 57.

Ingratis omnibus et diversi et haberer, Emiliane vir erudite, nisi te gloriæ et laudis familiæ nostræ studiosum diligerem et amarem et in re omni nostra moverem gravere voluntatis: quare quæ de Jacobo avunculo meo in presentia invenies ad te mitto et cum perlegeris, ea ad nos remittito. Compendium ipsius tuum videre nobis pergratum erit, quum ad calcem perveneris.

1505 circa. Iusti attuali cattivi costumi di Roma.

20

f. 41

Ad Angelum Aretinum.

Miraris urbem Romam quę omnium malorum sentina fore olim debuit et speculum quodam probitatis fuctam iam esse scelerum et malorum hominum sentinam, nihil est amice quod mireris si ad primam illius urbis originem respexeris, nam eius conditores Reges ex incesto, ut notum, nati sunt; populus vero ex furum, latronum et homicidarum colluvione constitutus est. Quę igitur nobis ex tam malo initio ortę esse debet, sed quia nunc caput est christianę religionis Roma et Vicarii Christi sedes et tot corpora Sanctorum in ea existunt, ideo fortasse putabas viros quosque qui eam incolerent probos esse et iustos. Etiam quam falleris rerum et temporum insciția! mali erant gentiles, pessimi sunt christiani et prętor nomen nihil christiano dogmate dignum habent. Equo igitur animo patieris adversa et quid inuocaris et non quid tibi conueniat. Contidora honores, diuitię et dignitates, bona sunt fortunę ad quę mali potius quam boni perueniunt et uerum hodie amore, odio, metu et cupiditate peruertitur iudițium. Vale et meare Deo adherens et hic terrena omnia contemnes.

II

1505 circa. Descrive il Friuli e deplora il [illegible] dal quale la inondazione e [illegible] della crescente popolazione e dalla necessità dell'emigrazione

, pag. 42.

Ad Augustinum Calabrum.

Quo nam modo nunc de nostrum Forojulense solum habeat tuus exoptas, ab meis
finibus cacumine, ut paucissime expediam, ad manè usque occasum tenuis
sunt, ob idque hodie magnam patriæ ejusdem incoliæ exiguitatem
inundationes. Pabuli quoque haud magna est copia, hominum tenuis
multitudo ut ab illis quærere sedes ejus brevi necesse sit, ex quo nobis ignotum
dum est ad hoc pervenisse tempora diu optatæ vespicere volemus, quibus
omnia igne, ferroque devastata fuere et ferè per centum annos desolata
permansit hæc Patria, ferarum et avium potius quam hominum habitaculum. Vide ergo Augustine quantum in se mali habeat bellum et boni pax.
Vale.

Provvedimenti della repubblica per ripparare ai danni della guerra passata.

pag 215

ad Fratrem Theron ionem.

Ex me hire exoptas quid nunc Venetijs agatur, ut abeo qui quotidie in urbe versatus, accipe pauca quid de illis sentiam. Postquam Venetorum classis ad illa bellorum tempora, pacta cum omnibus Christianis principibus sua in portum recepere, pacis omni ingenio studuerat, nec non plurimum solverunt in mercandis urbibus potius quam in armis spem habeat, classem propugnatricem parant, mercatura et agricultura omni studio vacant, augere pecuniam, publice et privatim, diuq tuq non necessarijs pliciunt. nihil, nisi natione agunt et tandem multis malis docti veram vivendi disciplinam didicere. Vale.

Delle condizioni delle campagne in Friuli prima e dopo Cgueria

pag. 219.

Ad Presbiterum Nicolaum Tolmezium.

Quanta sit in hoc seculo rerum ac temporum varietas ex hoc tibi omnia, facile coniectare licebit, quod dum essem admodum puer et a venatoribus, aucupatoribusque per agrum publicum solum aucupandi et venandique gratia frequenter deuenerem, ipsum uallis olim herbosas in nemora conuersas esse, agros inultos sentibus squallere; pratis, uerdicibus et floribus omnia plana esse et uix uix publicq ob preterita bella uisij cultoribus apparebant; pauci admodum uiri in agris et in oppido habitabant, quorum uix unus ant alter, quos tum interim, lodie nunc uiuit. Ea est humanj gendris inconstantia, festis diebus uiri et mulieres in forum conueniebant; mulieres cum mulieribus, uiri cum uiris confabulabantur et nix de termine fatiam erat inuicem diuelli poterant, tanta erat serenitas cupiditas et dulcedo ob hominum raritatem. Nunc uero agri culti, uallis herbosq existunt et uix ad unius diei uoluenda uictui necessaria ligna suppeditant. Vide ergo quanta sit rerum uicissitudo, hominum preterea tanta est nunc copia ut ex istius agri optime culti fructibus uix sustentare possit. Vale.

15 05 circa. Sul governo della Repubblica di Venezia

Pag. 8

Ad Angelum Aretinum.

Quid de Venetijs et Venetij ipsij sentiam desideras me exemptas ut
vote ab eo qui diu Venetijs commoratus fuit et inter Venetos versatus
eadem de urb.. et viris ipsij vetere tibi possem Aretine, quod Pirrus
de Roma et civibus retulit, urbem mihi Regum videre, hoc tibi
non facio satis opus est ut et urbis excellentiam et hominum mores
describam. Sita ipsa urbis mirabilis est, edificia prope mirabilibus
que ad contemptum auri et argenti et ad perdendas, ut ita loquar, divitias
facta videntur at que bello premittus civitas, tunc cognoscunt quan
tum sibi spei aut auxilii sit in edificijs, quam auro et argento
bella gerantur tunc mare ac terram onerant tributis et ad eruen
das pecunias omnes diriguntur cogitatus: Domi pauci sunt viri libe
rales ne dicam prodigi existunt, luxuria prope toto orbe infames
cultu corporis, vere regio incedunt et supellectilis elegantia ac copia
omnes mundi civitates facile superant In consilijs capiendis tardi
et prudentes magis quam litterati sunt: divitias in hominibus ad
mirantur magis quam mores et qui divitijs abundant prout
cubio principes sunt civitatis, apud hos sunt magistratus

honores et dignitates, maximum tamen civem neminem videre volunt. Cito suffragijs attendunt et descendunt; pauperes et viles neque illos laudi et recte illorum bona fortune dici queunt. Maior tamen civitatis pars paupertate tenetur, ob idque Christi milites complures fiunt, sacerdotia pene omnia que in eorum imperio sunt, et aliquis sunt rei pene nobiles existunt. Simulatores ac dissimulatores maxime sunt. Superbi, quod est comune nobilitatis malum, reipublice inexpugnata et fideli in cerimonijs et Dei cultu, precipue in pauperes liberales et largi, in maritimis proelijs olim acerrimi bellatores, hodie ignavi habentur credo ob nautarum inopiam et pacis diuturnitatem, nec non quia nemium hodie agrorum curam habent. In legationibus prae ceteris munifici habentur; in punicendis delictis severi et studiosi pacis; in retinenda domi concordia plusquam diligentes. Senatus Consulta iustitie et utilitatis plena innumera talia habent, in iudicando magis equitatem quam leges sequuntur; illi ex omnibus ab ipsa origine liberi habentur. Bene de republica meriti olim pecuniis, hodie sacerdotijs et secularibus prosequuntur officijs; pacem aliquando redimunt pecuniis, aliquando gladio sibi faciunt. Vincere tamen in Italia bellum sine imperij propagatione gestere, cum Turcis raro victoriam

frequenter clades domum reportarunt, ad senectutem
complures ob vitæ moderationem perveniunt, in amenda
ab urbe peste divino pene utuntur consilio, qua ex re
factum est ut in magnam nobilium multitudinem creverit
et populus innumerabilis existat. Vale.

1505?

Lettera al letterato Giambattista Egnazio mi dava dalla Riviera Veneziana in Friuli specialmente per opera della Livenza?

34

24

progr. 50

Ad Egnatium

Si novi aliquid ad te scribam, proxime dictis tanta in brevium copia fuit quanta vix quam ut verear ab orbe condito, diluvium excipio, fuerit, ac quo flumina et torrentia agri forojulienſij maiorem in modum exercuere, ut Neptunum Jovij ira usus pene iam sibi velle. Sata omnia circa flumina et torrentia amnissa sunt, quę iactura pene inextimabilis videtur. Prata ad hęc et culti agri arenij obruti existunt et fine spe ad multos annos alicuius inde fructus percipiendi: pecudum insuper pastura corrupta, unde magnus illarum proximo anno sequetur interitus, et ut mihi videtur sine hostilibus patimur hostilia. Presertim rerum statum ad te scripsi, futurum etiam sine astrologię scientia prędicam. Magna et melior pars Mottensij agri ob fluminij Liquentię ruinam aliquando abundantiam a quatuor annij citra brevi deseretur; multi tamen prius agricolę allecti soli fertilitate ad inopiam redigentur dum alii atque alii experiri fortunam volent. Vale et me erudito Bertutio Superantio ac patri plurimum omnes commendes nec non et Marco Barbo humanitatis parenti ac tui nominis studiosissimo de Pace et Concordia libellum tibi condissit, quia utilis humano generi. Vale

1505...

pag. 51.

Ad Baptistam Portilionsem?

Sperabamus ex Bononiensi expeditione redisse te Etamur, quæ ad nos scripsisti grata fuere omnia si quid ibidem nova in dies contingerit, me certiorem facito amicis omnibus me commendato præcipue Egnatio nostro. Turcicum proxima die[bus] maxima aggressum in[n]undatione pene desolatum est et quod reliquum fuit a militibus consumptum, maiorem quam a Turcis animis excipio presenti anno iacturam papi[a]e nunc accidisse. Equites in agro Portilionsi vastatum diem unam et noctem moram trahere; de gallinis, porcis et vitulis nulla omnino fiat mentio. Vale?

1505 circa — Lega data che ritenta il Friuli per la proibizione del corso delle monete non veneziane

Ad Egnatium

Si Deo placitum est ut male nunquam nisi associata veniant neque fortuna semel aut bis hominem ledere contenta sit, negue vivoribus calamitatibus quibus de caetera ad te scripsimus adde tertiam ex externarum monetarum quibus hec Patria abundabat edicto prohibiti usum, quod vulnus ut in egrotante corpore pene non tale fuit et profecto in tot Patrie mee incommodis moerore afficere; nisi tu mihi spem fecisses nullum negue meum negue civium esse quod ex fortune arbitrio penderet, tale ut in solitis commendationibus te officiosum prestes.

1505 circa — Invita ad istruire alcuni de' giovani Conti di Porcia e altri di quella Terra.

Ad Emilianum Placentinum.

Habeo negotium, quod, quantum in me est, et bonis moribus institutis et litterarum scientia eruditi deficeramus, sed quoniam utrumque tenere te egregie intelleximus si docendi munus suscipere tibi cordi est, tam mihi id gratum erit quam quod gratissimum et quod tibi pro labore stipendium promissum fuerit nulla in exigendo ea modestia adhibebo quam in docendo. Dabo preterea et universam inventutem Publicabo, que tibi rei non parvo emolumento erit. Litteris ergo tuis, si libet, animi sententiam mihi in presentia aperies.

Raccomanda a Cinzio Cenedese di stampa avere la sua opera delle
Lodi di Venezia, pregandolo a non dimenticare nella stessa il Friuli nel quale
avea soggiornato lungamente.

pag. 60

Ad Cynthium.

Nam urbis [illegible] laudes, quas ego vereor ne indocti desiderent tamen
ut ad nos mittas quamvis admodum postulamus et rogamus. Erit id nobis
in praesentia vel gratissimum, tum quia ipsa urbs quae celeberrima re-
gionis validissimum propugnaculum existit nunquam satis quae
la. dari potest quin maiori digna sit laude, tum etiam quia
fama tua quam hegesippo rei dignitate scribendo immortalem
consequens nobis cordi est, sed profecto et Forijulii nostri in quo tam
diu tua magna cum gloria et omnium benevolentia ac amore fuisti,
non immemor esse debemus. Vale?

Osservazioni fatte dal Poeta a Cinzio Cenedese nelle sua Storia de bello Germanico.

pag. 89

Ad Cynthium.

In elegantissimo et divino illo opusculo tuo de Bello Germanico quatuor mihi
et veritati et egregiae amicitiae nostrae satisfaciam corrigenda esse videantur.
Primo quia contra veritatem quae praecipua laus est in historia asseris
Maximilianum Cadubrino in fortissimo proelio et quod hoc est perfecto Cynthi
nisi invictissimo et magnanimo principi detrahere, quod nobis in homi-
cidii genere horreri voluit Beatus Petrus, pariqne poena de traditores et
homicidas puniri. Secundo quia indecus Cynthium [illegible] cum dicam contra
eius officium in extrema oratione terrentem militesque et in Teucam desperationis
ponentem et non eos potius excitantem ad virtutem et fortitudinem, hoc quae
ex omnibus imperatorum concionibus in simili casu cognoscere potes et
praecipue ex ea quam habuit Catilina ad milites confortans cum hostibus

manus Tertio quia comparat Rhetoricum Herculi, quæ insigna
mihi semino. Irrationabilis itaque comparatio, non Liviani unum
tantum egregium rebus facinus, Herculis vero multa quæ ego unius
ad multa est comparatio Livius indoctis Maximianum et eius praecones
sensatos et sentes, cum hæc, meorum et multorum sit, mea lacrymæ
et notis, ex sententia philosophorum in constantes animi non cadunt, pauca
agi admonendi gratia et non corrigendi verisimile, fortasse elegi male
sentio, et errores ex contentione ipsa magis apparere solet. Vale cum
musis tuis.

1508. Maggio Bramum dimittendi de modo Pareris nel torneo tenuto in Belluno

77

27

pag. 64.

Ad Baptistam Portilionensem.

Philippi Cavertini civis nostri Portilianensis in Castiliudino provinciæ
diebus in civitate Bellunensi magna mortalium frequentia celebrato gravis
fuerit virtus et gloria ex his qui interfuere intelligere potuerunt, non singula
ad te impresentia perscribere longum esse. Unum est quod duo Tauri
simos vinos strenuos et qui sæpe bravia domum reportare consueverant
eximia virtute sua Castiliudio decerit et bravium omnium conseqvi
meruit. Favebant ei Tarvisini, favebant et Bellunenses viri, illine Bellu-
nenses habebant bravium, istine Tarvisini unusquisque enim sibi ipse
civitatis et de gloria et virtute contendere videatur ethi mihi valde Dissidere
videantur. Hæc ad te scripsi ut intelligeres quantum sit unius viri virtus,
nam et sibi patriæ et oppido in quo natus, altus et educatus esset, fortitu-
tudinis et magnanimitatis perpetuam peperit gloriam. Vale. (1506 o 1507)

1) Questo Torneo ebbe luogo il 5 Maggio 1508

1511 septembre. La peste envahit Rome.

Ad Egnatium.

Nil per triennium omnia pene mala [illegible] mortalibus, in hac urbe gravia exacta a nostris, nisi, unum decorum postea, nil erat, ex quo [illegible] veniam ambigere conderent, gratia[illegible] immensas gratiae agebamus et tanquam amicos dei habere iam videbamur, quia adhuc nos Pontifex ex omnibus sceleribus tanti mali exsortes fuisse[illegible], et ut animi nostri ignorantiam tibi detegam, nos tanto bono prius potius pene meritis nostris quam divina clementia putabamus. Ex quo factum est ut Deus nonnullorum morta vestram corrigeret clementiam et ad pristinam mentis vestitum[illegible] sanitatem, unde quotidie clamo ad Dominum ne peccato meo populum invocatio[illegible] lateat, nam apud utrumque [illegible] peccata et praecipue principis et qui gubernacula terrarum habent, populum aliquando graves dedisse poenas. Haec ad te virum mihi ex omnibus amicissimum scribere volui et intelligere quo in statu res nostrae sint et ut vigilarum tuarum nos participes quantocyus facias vale. Vale

1508. Giugno (circa) Descrizione delle fortificazioni fatte dai Veneziani al castello di Gorizia recentemente espugnato (settembre 1508)

pag. 25

Ad Virgilium Fortunatum.

Quum in presentia nihil haberem memoria dignum, quod ad te scribi eum mihi (ne non scribam videar) aliquid exarandum esset, unum occurrebat quod ad tuam oblectationem tradendum esse censui, oppidum videlicet Goritia nomine nuncupatum, haud longe a Sontio amne situm, quod nunc a Venetis maximo subditorum dispendio conditur, opus sane antiquis Romanorum magnitudine et pulchritudine monumentis comparandum vel preferendum potius, quod qui non viderit secum iactabit aut referenti de opere illo non adhibebit fidem, tanta in muniendo et turrium immani arte constituendo. Hortamur igitur te ut ad nos venias, ut una ad tam mirabile opus videndum, contemplandum ire possimus et si tamen illud viderim non oculis, tamen animum per somnium me id vidisse arbitror, tanta est operis magnitudo et elegantia ut super et omnem sensum. Quantum vis numerosum Sarbarorum exercitum iam non perhorrescent urgia illa, non Sarbarorum impugnare genus etiam ullum formidabunt, fame ergo tantum ac fraude oppidum capi poterit ut in alterius in potium transire. Vale.

1512. Pace dell'assedio posto a Padova dai Tedeschi e
dimora della passata e presente sua vita in mezzo
alle sue domestiche?

reg. 1A 6.

Ad Joannem Marium Cesanum.

Consulo tibi ut fortunæ bona quæ possis in tutum conferas
locum. Te autem ne ipse pedem moveas nisi quum certiorem
hostium potestatem recepisse intellexeris non de Tarvisina in præsentia,
verum Paduana oppugnatione verendum est. Ego ac tu in media pace
opem desumus, vivo enim libris et cartis quotidie commercium habeo
quum mihi a publicis privatisque negotiis superest otium. Sed tu
et timeo quid mihi tam numerosa onusto familia faciendum esset, cui
frumento sunt horrea et domus supellectili abundant et vestem
tibi fatear, nescio quid sit timere: patiar potius, sed antequam
didici timere velle priusquam patiar ne futura malim metu
præsens amittam ærumnam. Turcarum, Hungarorum et Germanorum
hostium exercitus in portis habui, neque ubi fugam arripui;
exacto anno pestem per omnes oppidi domos bacchantem, relictis omnibus
contemptis et inter mortuos, funeris negotiis cælestis exercitii cliens
tectus tam diurna permansi, ut complures me temeritatis accusa-
verint, tam prospera valetudine usus sum ut antea unquam.
Ad hæc tandem cautiones, ut Jacobi exemplo vitæ metum eximam et
securitatem addam. Vale.

Il conte Jacopo di Porcia raccomanda
1504 1506. Raccomanda al Letterato Gio. Battta Egnazio di procurare la
Stampa in Venezia di un manoscritto della Storia de' Longobardi
di Paolo Diacono. = Questa Lettera è scritta l'anno 1504
o nel seguente.

Ad Egnatium.

«De Paulo autori Longobardici mei imprimis gratulor ac faueo in dello Longobardorum describendo labore omnino putat nec ut magnifica eorum gesta in eo scripta, quę etiam ignauos ueros ne deum ipsum ad glorię cupiditatem aliquando excitare possent, librum ipsius Pauli de bello Langobardorum inscriptum, ad te mittere dubitauimus, et ut chalcographi illum qui librorum maxime nouitate delectantur legant rogamus, neque pro tam singulare munere quo libros ipsos in posterum doctos posthac omnes qui historia et latina delectantur lingua aliquid nobis prestare uolumus cumulo, tamen tu uir ornatissime et eruditorum amator ne uereatur in lucem Paulus neuter exeat, nam non te fugit gratia tantum uirum restituendi. Decent Vale.

Dal Codice inedito delle Epistole Jacobi comitis Porciliarum nella Bibl. di S. Daniele del Friuli, fol. 8

1) La prima edizione dell'Opera di Paolo Diacono De gestis Longobardorum fu quella di Milano pubblicata in Lione nel 1595 in 8 e poi in Parigi nel 1616 da Guglielmo Petit, un protettore [illegible] quelle edizioni, quando scriveva questa Lettera il Porcia, era in Italia non conosciuto. Ciò non ostante il desiderio del Porcia non ebbe effetto.

1505 circa. Si raccomanda al libraio Innocente per la stampa delle sue [illegible] latine a lode di Pietro Bonino e Carlo della Motta che attendevano all'arte tipografica in Venezia. per S. T.ª

Ad Innocentem Librarium.

Qualis sit vir tuum manifestat indicat nomen, nam Innocens appellari, quia quicquid est totus nihil innocentia est, ex eorum preterea familiaritate quibus cum quotidie versaris te virum probum esse et humanum certe deprehendi, nam quis istis dignus esse laudibus possit Bonini prestantem ingenium et humanitatem nec non et Carli Mottensis providentiam et ingenium in rebus omnibus industriam, cuius opera ob eius egregiam fidem non latinis modo verum et barbaris ibidem Venetiis quotidie utuntur non vereor igitur fore vir humanissime, ut quum opus epistolarum nostrarum ad tuas pervenerit manus curabis illud omni ex parte diligenter et ex impressoria officina in lucem exire ut eius lectione et boni in dies meliores fiant et mali corrigantur, nec frustra hac in re studium tuum erit nec vinci liberalitate ab te patiar.

Vale.

32 44

1508 27 28 Ottobre. Risposta per prose e ottave ricevute da lui mandato da Pre Antonio di Porcia, vicabbate di Fanna.

M. V.

Ad Prosdocimum Antonium.

Pyra grato animi refragentia odore ac puella colore ipso
similantia et castaneae magnitudine ac sapore pyris ceteris
longe excellentiores abs te proximis diebus dono accepimus. Quid
hoc munere, Antoni, elegantius, quid aspectu delectabilius
ab te possit dignum profecto mutuo amore nostro et bene-
volentissimo tuo in me animo neque existimo invenire velim
me ideo tantopere tua laudare munera, ut te ad alia
huiusmodi mittenda excitem, nam etsi minimi sint pyrtii,
omnino tamen remunerem illa cui vel studeas pro debita deo
redita obsequia tuj cognoscere litterij exoptamus, nam si rectum
arripuisse iter cognovero, ne ab illo devias deinceps te horta-
bor sin minus ut in rectum redeas te admonebo. Vale.
v. Kal. Nov. MCCCCC VIII.

1) Le date ed il titolo della persona a cui diretta questa lettera, si trovano in una Cronachetta manoscritta della nobile famiglia Fanna, stesa dal nominato Prete Antonio di Porcia, come pure l'opera in lebon latino "De iuvitu dei nuptiis" dono al Conte Porcia, finita il 22 ottobre. (Colleg. Jolli).

Da Aldo Manuzio

1505 circa. Esitamento per fare stampare un'opera di Pietro Edo di Pordenone?

pag. 23.

Ad Joannem Georgium Patritium.

Petri Hegii presbyteri viri eruditi et eloquentis opera ad communem omnium utilitatem et delectationem conjecta in eo gravissimo tempore tam quam relegata iacere iniquo animo ferrimus, sed cum noverim magnificentiam tuam institutionem omnium curantem et litterarum quoquo modo amatorem esse, illa ad te mittimus ut eorum quae veri et mature iudicio tuo comprobaverit Aldus Manutius diligenti impressori tradenda curet nulli parcendo pecuniae ut et Hegii complutiensis nostri doctissimi opera occultior et communi omnium utilitati consulatur quicquid in pecuniarum Manutio politicis fuerit, illud ad te quamprimum ire curabimus ut Vigeat magnificentia tua cui me iterum commendo. Vale (1505).

1505 circa Invia in cambio di una rete a Bianca Sforza moglie di Massimiliano re de' Romani.

55

p.° 48°

Ad Blancam Imperatricem.

Verbetij, ea qua debuimus reverentia Maiestatij tuę literas vij, plan gratum ac iocundum in presentia ei foret cunctas et rete ad perdicum aucupationem habere, continuo ipsis in manus ad Vigevanum tuum Vertumnaonij missimus, ut ad Maiestatem tuam ea quam primum dirigeret; unde non dare sed potius accepisse a Serenitate tua munus visus sum mihi, cui et maximas insuper habemus gratias, quod a dedit. Nimo mancipio et petere et accipere munusculum dignata sit. Valeat et longum felix inclyta Maiestas tua, cui me humiliter commendo.

1521. Octobre. Inundazioni nel Friuli

35

D. Joannem Marium Cesanum. Mag. 2.31.

Quis diu in humanis exiit necesse est eum multa videre que nollet. Ego oribus annis maximas aquarum inundationes in agro Virgiliensi et Taurisino cum ingenti mortalium cuctura vidimus et contristati sumus. Presenti vero anno 1521 in mense Octobri tanta aquarum copia fuit ut lege cladis longe illam superarunt vicerit: nec inferiora istum loca hanc semper calamitatem, veruntamen et montana et veteres fortasse ut universa Italia tantum hoc malo passa sit. Quare quid Attice, sumus contigerit nihil abest te cupio. Vale.

1519. 1 Decembre Dell'eclisse di luna, di una vigilia ordita in Friuli e de' inondazioni.

1 210

Ad Hieronymum.

Vos plurimum letandum est, Hieronyme, quod Deus preterito et presenti anno Italiam respexerit et a bellicis tumultibus omnino liberaverit, quamvis Nasi exacti anni isthuc dominator et presentis hiemis eclipsis multa adversa portendi[sse] videant. Ex hoc tamen licet non minus vere esse astrologie scientiam, quae inter ceteras numerantur artes, nec etiam ex omni parte falsa est, rari piscium xv milia in montibus superjacentibus precipitato periere morbo. Pace quoque per tres propemodum menses tota vix aquae e celo missa est, ut frumenti satio in magna ex parte impedimento fuerit, et quod deterius est, multa hominum milia in Italia Padi et aliorum fluminum inundationibus cum domibus corruerint. Paridade affecta est et Francia fortasse et universus orbis, tanta fuit astrigni eclipsis malignitas! Serpunt tamen adhuc presentis anni quatuor menses, in quibus astrologos et liquid futurum sit, scire non potest, conjicere tamen licet, nil mali quantum ad bellum attinet fore. Vale. Kalendis Decembris 1519.

11/I pag. 159 Vi è altra lettera di Pier... (...) Angiolello...

1522 circa Lettera del Conte Jacopo di Porcia al nobile
udinese Antonio Bellone sulla medaglia in bronzo
fatta al poeta Augusto Geromiano e
sulla dello storico Giovanni Candido.

Dal Volume inedito = Epistolarum Com. Jacobi Portiensis a pag. 188 della Bib.
di S. Daniele

Augusti poetę nitri [illegible] imaginem, [illegible] argentea[illegible] nuncupate imagines cauas,
et tantis [illegible] [illegible] transfat, [illegible]
[illegible] non tantum in se [illegible], [illegible] [illegible],
nam tanq. [illegible] [illegible] [illegible] liensibus Gallum a Deo redditum [illegible]. Rubeorum certe et
Leonum erunt [illegible] [illegible] [illegible] Candidum civem suum vere patrię parem", [illegible]
Laboravit et in dissonno ingenio laborat, et [illegible]
admirationi sit, quem viventem et mortuum amare, et [illegible]
et adorare, [illegible], noj decet. Prius Patria quam
nomen Patrię suum elegantissimis [illegible] peredit et [illegible]
thago genuit Romani [illegible], [illegible], idem apparent
Livio debet, tantum [illegible] noj candidi debemus, [illegible]
Iqulo felicem esse exoptamus, [illegible]
prestare non valemus. Vale.

1518. 5 Maggio. Pordenone. Manda al dottor Giovanni Candido di Udine una storia di Francia e documenti della famiglia dei Ponzio, perché ne estragga nei Commentarii Aquileiensia, che Marco scrive.

5

pag. 89.

Ad Joannem Candidum Jureconsultum.

Francorum historiam ad te scribimus et nonnullos familiæ nostræ et Patriæ monumenta, quæ tibi digna videbuntur suo loco pones. Hoc tibi gloriæ, hoc Patriæ decori cedet, nobisque Forojulianis jucundum gratumque erit, quos tibi posterisque tuis perpetua obligatione devinciet in ingratitudinis crimen subire nolint. Vale, candide Candide, et candidum opus. Illud tuum, ut in lucem veniat curabis. Portilii die V Maij. MD. XVIII.

1518 circa. Manda al Candido una Storia di Francia, lagnandosi che il Friulano stampi di persona antiche. Lo esorta dalla sua idea di scrivere la storia patria
Ad eundem.

Ravennæ inhibentia gloriam Italiæ antiquitatis originem ad te mittimus, quam rem certe hic tibi antiquitatis studiosissimo non ingratum fore. Pulchrum est certe, credet mihi Joannes, hoc scribendi genere delectari et imitari Catonem in Originibus hujusque quibus maximam laudem a studiosis virisque consecutus fuit. Sed te in hac Patria ob scriptorum inopiam hoc præstare non difficile modo, verum impossibile apud, credimus tamen pro singulari ingenii tui bonitate et caritate erga Patriam omnia experturum fuisse, ut hanc nobis viventibus et posteris utilitatem ac delectationem exhibeas, nec abs re ego tum Patriam quam tuos creberrimos fateor, quia tales civem se genuerunt habere præconem et tam marium. Hanc tamen pro labore tuo mercedem, quam omnibus divitiis et imperiis præferendam existimo, exspecta,

ipsi ad nemo ante te vir in hac Patria ingens prodit unquam nominis futurus est, quis ergo dubitet aut imperia tantum tuis progenitoribus parare potuisse, cum omnium rerum ut initium ita finis sit? Sola ingenii egregia facinora, ut anima immortalia sunt. Plura adhuc videndum tuorum tibi gratia in presentia certa, tacerem, nisi iam opus tuum ad calcem tenderet, quod ego animi certe legendi cupiditate teneor. Vale.
1520 circa. Lucae M. Candido Roscianensi Veli in suos Commentarios Epistola VI)

pag. 141

Eiusdem.

Elegantissimi operis tui lectio ipsa rerum varietate nos plurimum delectavit, nec tenere: illud vix dubium antiquitati appellare licet, Vincenti pariter et Forojulienses ubi plurimum debent, nam utramque patriam, quantum in te fuit, pro veritate tuenda summa cum laude prosecutus es, nec familiam Publicianam tua freudasti gloria, ingratus ergo animi esse nemo in te omni dilectione et fama verna charitate amplectetur. Summa teneor admiratione, unde tanta antiquitatis monumenta habueris, tantoque ordine omnia explices, ut non legisse; verum omnibus interfuisse rebus videamis. O felix otium omni humano preferendum negotio, in quo tam bene de Patria, de gente, de proavis meritus es. Plura de egregio opere tuo scribam vix admirationis criminis subire putarem. Vale (1518 circa)

(1) Lege XIX epistolam Plinii secundi in quinto libro et invenies magnam laudem soli Forojulienses. Postremo animadverte quod in opere tuo nimis multis veteris digressionibus, quae nec minima quidem ex parte attingunt historiam Aquileiensem, vereor, ne vitiosa sint. Non me decuit Sallustiana et Liviana lectio (2).

(1) Periodo cancellato.

(1) Firenze la prima volta stampata in Parigi nel 1521
(2) Periodo cancellato.

1520 circa Scrive a Giovanni Battista Franceschini di Gemona Cancelliere del Parlamento della Patria del Friuli lodando i Commentarii Historici del Candido che aveva approntato nella sua opera d'una Historia Franceschini di cui parla anche Ludovico Da Pellestrina Patrizio Veneto.

pag. 200.

Ad Joannem Baptistam Patrig Scriptorem.

Joannes Candidus vir doctus et eloquens in historia illa sua stylo
leviori, omnia quæ in libello optimi et prudentis viri de Patria
sui Antonii continentur complexus est et multo plura: quam
historiam aut iam edidit, aut brevi; ut intelligo; editurus est. Tuum
ergo omnino mutuer labor esset et lectores Antonium ex Joanne
potius Candido omnia acciperent, idcirco quum Candidum ex Antonio
et stili elegantia et viri auctoritate motivae non voluminis amplitudine,
quare cum nihil in hac re proficere valeam, libellum ad te mittimus,
grata tamen cum mihi fuit lectio et tibi, quæ possum, ago et habeo
gratias. Vale.

1511. 1 Aprile. Dei danni della guerra in Friuli e della speranza che viene dal Mare.

59

Ad Egnatium

Vera fugiat quæ hic agantur ultra Tilaventum, quotidie ædes, incendia, rapinæ ab hostibus fiunt nulli subveniant, et mala ista multo asperiora ante diuq. mensem. Nisi pax Egnatium nimis angerent in Forojulienſi agro in quod ignis aut glandis ampliuſq. ferrum potuit, velut venenum in portum perditionis tendimus. Etenim hæc me nisi et nunc quid nullum magnum malum sit nisi nemini obſit. Interim tamen ingentia mala librorum et agriculturæ curam non omittimus. Valebis.

Maij 1511.

1513. Novembre. Dalla badiuzza dell'Olmo presso Vicenza prendendo dei cavalli a Venezia il 14 e della monaria de' Pedagnoli nel Padovano e Torreglia sopra Padova il 15.
Ad Joannem Marium Sanutum.

Hæc die qui fugitivi exercitus nostri Venetam propere (idem enim mentis habet) dum nullum fere inedium pertranspirimus, ædes, incendia, rapinas formidantes animoque vix recreato quæ maxima possit hostium, Novale adiacque oppida in Patavino, Tarvisinove agro nam palam hæc cadem minatur est nobis crudelis barbarusque hostis et quod ad hanc usque diem in Forojulii non venerit Dei clementis tribuendum puto, nam de a memoria hominis citra nec in hieme nec in æstate finita tranquilla die aevis transquillis atque ita ut ita magnam fient nullus obstat exercitus prominus qui velint hostis possit agentibus, verum frustra stipendiorum manus exstiterunt in Veneta nostrum invideremus, qua re rogatum te velim ut si quid istic de Germanis habes, transmittas ad nos libenter. Vale.

1516 o 1514. Scrive dalla Tagna in uno stato il Friuli, dalla spedizione della [illegible] dall'esercito francese e della partenza [illegible] quale è Venezia municipio Cividale.

pag. 182.

40

Ad Dogem.

Liberalitatem ac munificentiam tuam in Federicum filium, quibus laudibus efferam nescio, superat enim ista munificentia ingenii mei parvitatem, fuit illud quidem regium et quocunque principe dignum. Felix es ergo Doge Comes, quoniam dignitatis tuæ de qua tibi ut de quocunque alio bono gloriari licet, virtus liberalitatis comunita est, quæ etsi in omni etate et seculo semper digna fuit laude, precipue tamen in hac nostra et hoc tempore summa est digna commendatione et ut paucis me expediam, fortunam tuam singulari virtute vicisti. Nunc ad patriæ nostræ statum potest esse inter miseros hac tempestate felicitas veniam. Nulli sunt exercitus in Patria, mercatura ut olim in pace exercetur, non illi vinum, illi ferrum, aqui, pecuniam nobis exhibent milites. tamen Germani qui Marcam custodiam habeat, armenta quidem capiunt reddunt que rusticis pro qualibet capite aureum exigentes. In Cividati oppido duo propugnacula summa celeritate ædificantur. Spes nostra omnis in Francorum adventu est, qua deficiente, ad nihilum redigemur. Nobiles et cives

in Patria satis bene se habent, nostri quotidiani jamjamque
se præsentia et auxiliorum compellantur, quos ex nos tandem
diuturnitate belli sequemur. Vale.

1509. Agostino. Esprime ad un amico di Feltre, il suo dispiacere per il saccheggio dato
a quella città dai Tedeschi (agosto 1509.

Ad Bernardinum Feltrensem amicum suum.

Frequentissime urbis hoc tuae inter exteros qui hic degunt
mirabo bello contigere permulta digna memoratu, ita unigno
animo tuli, vir consultissime; ac si longa fuissent, nam et eam
ditissimorum copia in omni scientiarum genere abundare urbs tua
et optimis constitutis ac moribus inter exteros, Italiae urbes egregie floreat,
cultum Dei ceremoniarumque divinarum ita constanter observat
ut exemplar quodam exteris Italiae urbibus ad bene vivendum
esse possit. Digna
ergo mihi profecto videbatur civitas quae omnis
belli expers omnino esse deberet. Sed quum Deo ac fortunae
placuit ita fore, equo animo omnia tolleranda sunt et in me
liorem accipienda partem et si ingens nebula tua Feltria urbs
et omni exspoliata existat, magna tamen civium pars superest.
Bene ergo nobis in futurum sperandum est, quod in pristinam
aliquando redigetur felicitatem et ingens a te laborem Vene. Verum
opera barbaricum expectet. Pauca haec ad te amicorum optime
scribere volui ut intelligeres et tua et patriae gratia molestia et
unigno animo me civitatis tuae calamitatem tulisse. Vale.

Si congratula coll'Amico di essersi salvato con poco danno nel sacco di Feltre e dalla peste.
Parla di Guicciardini edetto agli Imperiali.

Ad Johannem Baptistam Uranium.

Gratulor felicitati tuae, quod in pessandae ac crudeli Feltriae urbis direptione expers
iniuriae cum familia propter, tantulum pecuniae fuisti et quod in futurum tuo et
aliorum exemplo doctus hostem longe ut glandulae morbum effugies. Tuae
inscripsere mihi, Urani, si hoc bello ... g locum in proscriptorum litterae

Cupiebam hoc maxime admirationi fuere, Virgil tam amice et mansuetissimo viro defectio voluntaria, Horatij deditio nullo hactenus exigente
inuidie; proxima, inquam, expugnanda et edificanda proximo anno magnum
quam primo contemptum fuit et inobseruatus Terre Portugnanoj a quo
tot in tumultu in hucusque bello tempore optimum fuit inuitat, cuncta,
Nihil ergo in futurum non posse amplius dispendium, Hec quo mihi inue
stibilia videantur, non facile credere: Vale.

X 1509. Difesa che si aggrettarono in Friuli contro i Tedeschi:

Ad Ianuum.

Romanis hic per quatuor menses, postea sunt tibi, ostiare vellem, Ignoti,
non cum epistola ad grandiloquum, ignoscimus, rationem et adeo anceps variis quo
Nam ne inde fuit ut quis victor victusue fuerit ignorem, prorsus. Illum
non ubi pro comperto retinere possum meliorem et maiorem huius Patrie
partem incendio habitatam fuisse, cedes, rapinas, captiuitates, stupra,
sacrilegia ipse considera; tot tantisque malis finiscerit aut pax aut
totalis interitus. Instrumenta bellica quotidie construimus, oppida munimus
et precipue Brugnarium. Illud portentum cunctis nisi certum sanire:
Nisi hec ad te scripsi ut intelligeres quo in statu res nostre in presentia
sint, quam aduersam patiamur fortunam, ...

1510 circa. Manda a Giovanni Battista Pontano, la sua versione De Bello Germanico e lo informa della caccia dei lupi in Friuli

pag. 57.

Ad Ioannem Bapt. Pontanum.

Bellum Germanicum iuvit, ut admones, gratum in me fuit summa cum fide litterarum monumentis tradidi; quod tibi verum notarium studioso benevolentia curabo, uti nam dignus sit libellus qui a te oratore gravissimo legatur. Negotium quod mihi expediendum mandasti omni ingenio et industria curavi, verum adulta segetes hactenus mihi impedimento fuere, quo minus te votis compotem facerem, sed Nicolao Vendramino patritio veneto qui hisdiebus rebus meis fuit humanissimo meandum negotium, nam lupi abundant plurimum et septem praeterita hyeme unica venatione egit in praedam: quare magna me spes tenet quod brevi tibi mihique hac de re faciam satis. Quia de me proximis diebus dedisti litteras, non possum non plurimopere approbare, nam te et philosophum sapientissimum et oratorem consummatissimum manifesta indicant, si ad sententiarum gravitatem, verborum cultum et ornatum respicere volumus. Munificentissimum munusculum a benivolentissimo tuo in me animo profectum mihi tam gratum fuit, quam quod omnium gratissimum. Vale.

1511. Aprile, circa. Guerre e terremoti in Friuli.

Ad Angelum Aretinum. pag. 89

Vere dem iratus est rem et natura. et hostes tam publici quam privati in huius Patrie excidium omni conatu laborant natura, motu terre cum fede quidem frictorum et hominum strage, hostes quotidianis incendijs, rapinis, cedibus. Ad quid ergo laboramus? Fata sunt immutabilia et si Prefidum ignavia, ut ingenue fatear, multum in hanc diem potuit hec Patria et passura manifeste prospicium. Verum inter cetera hoc mihi summopere molestum est, quod domestici hostes publicas omni crudelitatis genere superant. Ortum est incendium, quod non aqua sed multorum tantum sanguine, et lingue tum. Pauca hec ad te scripsi ut intelligeres quo in statu infelix sit Patria. Vale

1511 Fenomeni naturali di cattivo augurio veduti e sentiti in Udine e Gemona

Ad Egnatium: pag. 89

Exacto mense, quadam die, hora tertia sereno aere et omnia tute tranquilla Ultini superarem ignis de coelo descendit et cum aliquantulum ibi immobilis permansit, postmodum ad radicem colli supra quem Forum Julii est quam citissime descendit et evanuit. Eodem fere tempore prope Gilimbergum oppidum tanta armorum strepitus auditus est ut viderentur hostiles exercitus invicem concurrere et manus conserere. Signa autem hinc inde ad profligium et contemptum mortis exultantia visa audita sunt quamplurima; quid sibi hec prodigia velint in hac belli tempestate, tu qui antiquorum scripta egregie memoria tenes mihi literis significato ne incautus in retia incidam et ut incolumitati meq, ni fata vetent, prospicere possim. Bertucio communi erudito ac patrifico optimo me et filium commendato plurimum.

Vale.

1505 Freddi e piogge straordinarie nel Trivigiano e nel Friuli

pag. 2

Ad reg[ina] Hungarie.

Hec ipsius Dominie agantur ut ad me scribas rogo. Ego vero que proximis diebus hic citra hominum memoriam acciderint narrabo. Hic maxima montes planasque occupaverat, quam continuo cauda est pluvia ex qua in torrentes et flumina excrevere, ut Forojulienses, Trivisinique agrorum inferior pars tota aqua obrueretur, ut nihil nisi coelum et aqua videretur, ex quo utriusque provincie vicini cunctum mirorum indicia fecere iacturam, sed inter cetera non dicta incredibilem narrabo. Tanta vis aque Pulinicum agrestis est, ut domos nonnullas et templum cum portico subverterit et latos agros tabulo et stercore [illegible] iacturam pene incredibilem fecit. Eadem damna Portobuffoleti, Motte et nonnullis aliis oppidis contigere. Hec scripsisse velim, quia magne admirationi hominibus fuere et complures ad mendicitatem compulere unaque complere. Vale. [illegible]

1506. Agosto. Sulla morte di Leonello Chieregati, vescovo di Concordia e sul suo carattere?

Ad Baptistam Purliciensem. pag. 45

Episcopus noster Concordiensis Nicolaus Chieregatus, vir doctus et prudens proximis diebus ex hac migravit seculo, non magno hominum desiderio aut dolore, quia et re et fama avaritiae fuit et benivolentia multitudinis ut nostri ipsa liberalitatis opinione ac fama comparatur alii profuit ut sibi noceret neque pauperum neque ecclesiarum unquam in vita curam habuit sed pecuniarum. Tantum aggregandarum credo voluit [illegible]

1) Leonello, non Nicolò, Chieregato, di Vicenza, vescovo di Concordia, morì il 19 agosto 1506.

nam mente agitabat Cardinalem suum fieri. Oinanj mortalium curæ / morsq adhæret latens et nemo scit quam propere / it dies; huc quisque vertatur studio ut sibi longam polliceatur / vitam. Ad eam quam Venetj successorem nobis daturi sint / literis me certiorem facito. Deus det nobis Episcopum virum / moderatum, eruditum ac liberalem et dignum denique ultro / que gladio tale

Ad Ignatium.

Literæ [illegible]
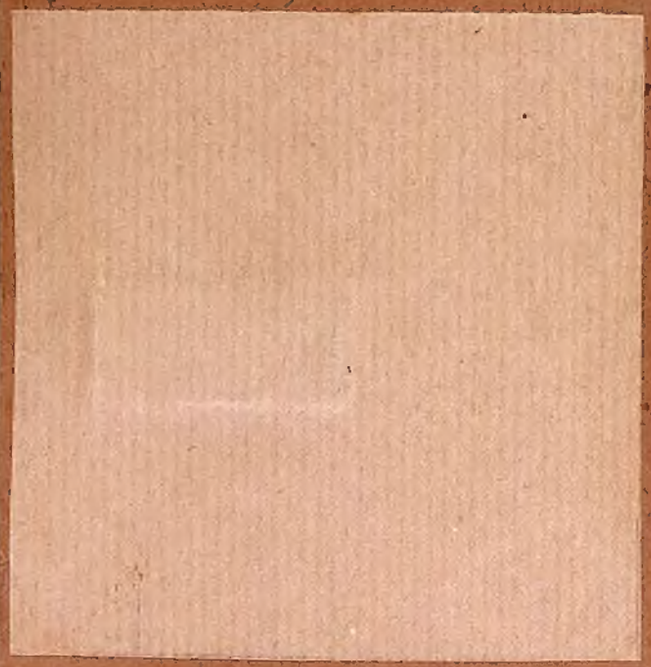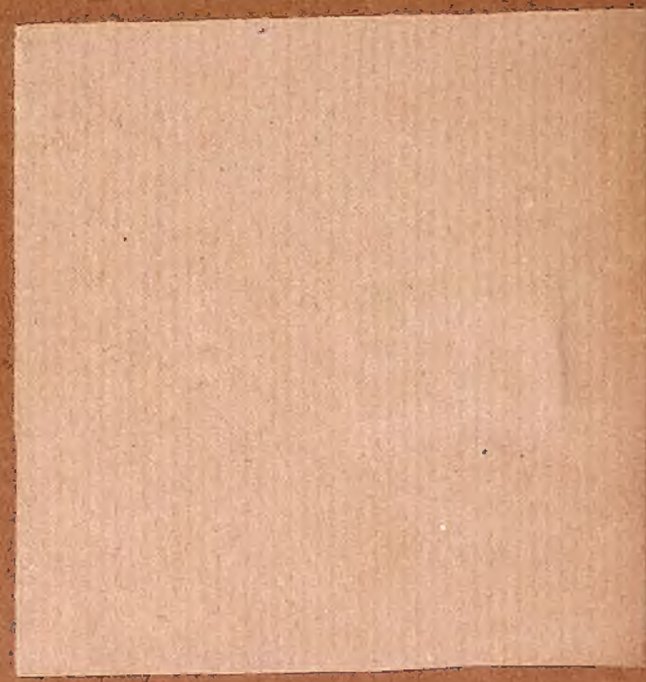
BIBLIOTECA
CIVICA
DI
UDINE